

LUNDS
UNIVERSITET
Socialhögskolan

Att stoppa våldet

En kvalitativ studie om socionomers arbete med personer som
utövar våld i nära relation

Elin Wahrburg & Monika Langseth

Kandidattrupsats SOPB63

Vårterminen 2025

Handledare: Carina Gallo

Abstract

Author: Elin Wahrburg & Monika Langseth

Title: Stopping violence. A qualitative study on social workers work with people who practice violence in close relationships

Supervisor: Carina Gallo

Assessor: Håkan Johansson

The aim of this study was to seek an understanding of how social workers work with people who practice violence in close relationships. The study was based on five semi-structured interviews with social workers from five different municipalities who currently or previously worked with people who practice partner violence. In our analysis we used Goffmans Stigma Theory and the New Institutional Perspective explained by DiMaggio and Powell, Meyer and Rowan. Social workers come in contact with the target group by referrals or by one individuals own choice. Social workers describe the contact with the target group as difficult – something that is made more difficult by shame, stigma and the authority nature of social services. The support is carried out without standardized methods and is based on conversations and psychoeducation where trusting relationships are seen as crucial. Work with shame and anger are highlighted as important to incorporate with the target group. In terms of challenges, the social workers perceive the concept of "perpetrator of violence" as stigmatizing and an attempt to focus on behavior rather than identity, not to reinforce negative stigmatization and further complicate contact with the target group. They also highlight organizational and bureaucratic obstacles that affect clients' willingness to seek help.

Keywords: Social work, social worker, partner violence, voluntary interventions, social work practice, social services.

Tack

Tack till min älskade sambo Dima för extraordinärt tålamod under denna process. Ditt stöd är mer än vad man någonsin kan önska. Och tack för hjälp och inputs från bästa klasskompisen Egle som alltid finns där när man behöver henne.

Elin

Tack till min familj för ert stöd och pepp under processens gång. För att ni finns där och fångar upp när orken tryter, jag är oerhört tacksam för er.

Jag vill också rikta ett tack till min VFU på våld i nära relationer i Piteå kommun, ni gav mig oerhört mycket kunskap och utveckling inför min kommande roll som socionom.

Monika

Vi vill gemensamt rikta ett tack till vår handledare Carina Gallo.

Carina tvingade oss till utveckling på ett obekvämt sätt vilket vi som två envisa studenter tvingades möta. Med facit i hand ser vi nu att vi har lärt oss och utvecklats oerhört mycket under dessa veckor tack vare Carina.

Innehållsförteckning

1. Introduktion.....	5
1.1 Problemformulering.....	5
1.2 Syfte & frågeställningar.....	7
1.3 Arbetsfördelning.....	8
2.1 Litteratursökning.....	8
2.2 Kontakt med personer som utövar våld i nära relation.....	9
2.2.1 Ställer socialtjänsten frågor om våld.....	9
2.2.2 Socialtjänstens egen uppfattning utifrån att möta målgruppen.....	9
2.2.3 Svårigheter för socialtjänsten att nå ut till andra målgrupper.....	10
2.3 Stöd till personer som utövar våld i nära relation.....	10
2.3.1 Att arbeta med ofrivilliga klienter.....	10
2.3.2 Relationsskapande.....	11
2.4 Svårigheter i arbetet.....	12
2.4.1 Orsak till att personer utövar våld i nära relation.....	12
2.4.2 Att förändra ett våldsamt beteende.....	12
2.4.3 Behovet av vidare forskning.....	13
3. Teori.....	13
3.1 Nyinstitutionellt perspektiv.....	14
3.1.1 Formella organisationer.....	15
3.1.2 Isomorfism.....	16
3.1.3 Ceremoniell konformitet.....	18
3.1.4 Kritik.....	18
3.2 Stigma.....	18
3.2.1 Kritik.....	20
4. Metod.....	21
4.1 Kvalitativ metod.....	21
4.2 Urval.....	22
4.2.1 Intervjupersonerna.....	22

4.2.2 Tillvägagångssätt.....	23
4.3 Analysmetod.....	24
4.4 Metodens tillförlitlighet.....	24
4.5 Förförståelse.....	26
4.6 Metodens förtjänster & begränsningar.....	26
4.7 Forskningsetiska överväganden.....	27
4.7.1 Informationskravet.....	28
4.7.2 Samtyckeskravet.....	28
4.7.3 Konfidentialitetskravet.....	29
4.7.4 Nyttjandekravet.....	30
5. Resultat & Analys.....	30
5.1 Att komma i kontakt med målgruppen.....	30
5.1.1 Information om verksamheten.....	31
5.1.2 Klienter genom hänvisning från socialtjänsten eller på eget initiativ.....	32
5.1.3 Hinder som finns för att söka stöd.....	33
5.2 Stöd till personer som utövar våld i nära relation.....	35
5.2.1 Insatser.....	35
5.2.2 Relationsskapande, arbetsallians och gruppsamtal.....	36
5.2.3 Fördjupade kunskaper om situation och ilska.....	37
5.2.4 Skillnader i utvärdering av insatser och metoder.....	38
5.3 Socionomers upplevda hinder.....	39
5.3.1 Hinder utifrån att placera i ett fack.....	39
5.3.2 Strukturella hinder.....	41
Diskussion.....	42
Bilagor.....	52
Bilaga 1: Informationsbrev.....	52
Bilaga 2: Intervjuguide.....	54

1. Introduktion

1.1 Problemformulering

Mäns våld mot kvinnor har inte alltid betraktats som ett samhällsproblem utan var länge en angelägenhet som ansågs tillhöra familjen. Vad som anses vara våld och vilken betydelse våldet tillskrivs i vårt samhälle varierar mellan olika platser och över tid (Nilsson & Lövkrona 2020, s.36).

Historiskt har det sociala stöd som erbjudits till våldsutsatta kvinnor till stor del bedrivits av civilsamhället och dess kvinnojourer. Enander, Holmberg & Lindgren (2013, s.19-20) beskriver den svenska kvinnojourerörelsen som mer filantropisk och partipolitiskt än motsvarigheterna i andra länder som hade en tydlig feministisk inriktning. 1984 bildades Riksorganisationen för kvinno- och tjejjourer i Sverige och ansågs då radikala genom sin direkt kvinnliga organisering mot mäns våld som synliggjorde män som grupp och som dragit könspolitiska gränser i det politiska samtalet (Enander, Holmberg & Lindgren 2013, ss.20-22). År 1996 bildades Sveriges Kvinnojourers Riksförbund, SKR, idag Unizon (Unizon 2025).

Från 70-talet och framåt har stort fokus legat på de våldsutsatta kvinnorna. Det skedde sedan ett paradigmskifte och i början av 2000-talet genomfördes en rad förändringar i bland annat socialtjänstlagen som skulle symbolisera att våldet mot kvinnor är ett alltmer angeläget socialt problem (Sörmark 2024, s.250). 2006 användes för första gången begreppet att "förändra sitt beteende", en formulering som 2021 blev lag och som skiftar fokus från kvinnorna som utsätts till att belysa de personer som utövar våldet. 2007 publicerades den en handlingsplan där ett förebyggande arbete lyfts och ska bedrivas för att motverka och förebygga våld. Handlingsplanen lyfter att både potentiella och konstaterade förövare är centrala i detta arbete (Skr 2007/08:39, ss.7-8).

2021 förtydligas alltså socialtjänstens ansvar i 5 kap 11 a § Socialtjänstlagen (SFS 2021:645) att det hör till kommunernas ansvar att verka för att den som utsatt en närstående för våld eller övergrepp ska ändra sitt beteende. Socialtjänsten ses ha en naturlig koppling till arbetet med familjer och i egenskap av sitt arbete utgör socialtjänsten således den största kontaktytan och

har därmed potential för att fånga upp flest våldsutövare (Sörmark 2024, s.260, s.265). Ljungwald & Elias (2010, ss.182-185) diskuterar i sin studie att införandet av målgruppen i socialtjänstlagen inte medförde några förändringar i socialtjänstens juridiska ansvar för utsatta personer utan snarare var en symbolisk åtgärd som signalerade engagemang för brottsoffer. I den svenska lagen och dess författningar framgår det nu att mäns våld främst är ett beteendeproblem och att detta ska behandlas med samtal och information om våld (Sörmark 2024, ss.263-264). Vi ser att mäns våld mot kvinnor således gått från att vara ett arbete för de sociala rörelserna till att bli ett politiskt område. Våldet mot kvinnor har således gått från att historiskt vara en angelägenhet för familjen till att bli ett socialt problem hos individer.

För att förebygga våld i nära relationer erbjuder socialtjänsten stöd och behandling utifrån frivilliga insatser till den som utövar våld mot en närstående (Socialstyrelsen 2024b). Kännetecknande för fältet är att man till skillnad från det stöd som riktar sig till våldsutsatta är att verksamheterna som riktar sig till våldsutövare inte är sprungna ur feministisk teori. Det är vanligtvis socionomer som arbetar med psykoedukation och/eller psykoterapeuter som bedriver behandlingen (Sörmark 2024, ss.258-259). Psykosocialt behandlingsarbete innebär samtalsbehandling vid psykisk ohälsa och psykosocial problematik såsom arbetslöshet, missbruksproblematik och annat utanförskap (Akademiska sjukhuset Uppsala 2023). Psykoedukation kan erbjudas i grupp eller individuellt och innehåller informerande föreläsningar, filmer och övriga samtal för att skapa förståelse för individens situation och på så sätt finna strategier för att hantera detta. Inom psykoedukation arbetar man även med återfallsprevention (Nationella vård- och insatsprogram 2024).

Vi har valt att använda oss av psykologen Per Isdals (2017) definition av våld. Isdal (2017, ss.34-37) lägger fokus på handlingen och dess konsekvenser framför avsikten. Isdal menar att kärnan i allt våld är makt. De olika typerna av våld delas in i de fem undergrupper fysiskt våld, sexuellt våld, materiellt våld, psykiskt våld och latent våld. Isdal (2017, s.89) menar att själva våldsutövningen är i övervägande grad ett kontrollerat beteende.

Socialstyrelsens utredning avseende period 2022-2023 (2024a, ss.72-74) visar att bland de 43 uppmärksammade fallen av brottsoffer som utsatts för mord eller försök till dödligt våld av en närstående eller tidigare närstående hade 27 av dessa utsatts för våld av gärningspersonen före det aktuella brottet. Socialstyrelsens rapport visar samtidigt att drygt hälften av gärningspersonerna varit i kontakt med socialtjänsten av andra skäl, året före brottet (2024a,

ss.72-75). Trots socialtjänstens ansvar är det idag svårt att nå ut till våldsutövare.

Benägenheten för de personer som utövar våld i nära relation att söka stöd är idag mycket låg (2024b). I relation till ovanstående vill vi undersöka hur socionomer arbetar med målgruppen. Vi ser stor relevans i att ta del av socionomers upplevda möjligheter och svårigheter med att nå ut till, motivera och arbeta med personer som utövar våld i nära relation för att förändra deras beteende och för att förhindra våld i nära relation.

1.2 Syfte & frågeställningar

Syftet med denna uppsats är att söka förståelse för hur socionomer inom socialtjänsten arbetar med personer som utövar våld i nära relation. Vi utgår från följande frågeställningar:

- Hur beskriver socionomerna att de kommer i kontakt med personer som utövar våld i nära relation?
- Hur beskriver socionomerna den typ av stöd de ger till personer som utövar våld i nära relation?
- Vilka svårigheter beskriver socionomerna att de upplever i arbetet med personer som utövar våld i nära relation?

1.3 Arbetsfördelning

Vi har gemensamt strukturerat upp vårt arbete och vilket innehåll vi vill beröra. Med anledning av att vi haft behov av att arbeta på olika tider och befunnit oss på olika platser i landet har vi fördelat uppsatsens olika delar mellan varandra för att senare gå igenom samtliga delar tillsammans. Intervjuerna har genomförts tillsammans där vi kom överens om att inta olika roller för att få en god arbetsstruktur. För att effektivisera arbetet fördelade vi ansvaret genom att den ena skötte transkriberingen medan den andra parallellt administrerade rekryteringen av intervjupersoner.

2. Tidigare forskning

I detta avsnitt lyfter vi fram tidigare forskning inom vårt valda område. Först med en genomgång av vår litteratursökning för att därefter redogöra för forskningsläget.

2.1 Litteratursökning

Inledningsvis började vi bekanta oss med och sätta oss in i området av vår studie genom att söka upp befintlig forskning och söka efter relevant litteratur. Vi har använt oss av databasen LUBsearch för att hitta vetenskapliga artiklar och insåg tidigt att mycket forskning finns inom området våld i nära relationer med fokus på våldsutsatta. Forskning om våldsutövare eller personer som utövar våld i nära relation är dock mer begränsad.

Sökord vi har använt är: *“våld i nära relationer”, våldsutövare, socialtjänst* stöd, , maskulinitet, socialtjänst* ansvar, “våldsutövare”, “socialarbetare”, “socialt arbete”, “våld i hemmet”*

Sökorden som använts har även direkt översatts från svenska till engelska: *“perpetrators of violence”, “social work”, “domestic violence”, “intimate partner violence” “social worker”, “partner violence”, “voluntary interventions”, “social work practice”, “social services”, “masculinity”.*

Sökorden har sedan kombinerats på olika sätt. Utöver att använda sökord har vi hittat flera vetenskapliga artiklar genom att titta på andra vetenskapliga artiklars och avhandlingars referenslistor. Vi har läst både nationell samt internationell forskning och alla vetenskapliga artiklar vi har använt oss av är kvalitetsgranskad.

2.2 Kontakt med personer som utövar våld i nära relation

Att socialtjänsten erbjuder insatser för att förändra beteendet hos målgruppen personer som utövar våld i nära relation är relativt nytt. Vi har inte hittat forskning som direkt svarar på frågan om hur socialtjänsten kommer i kontakt med målgruppen. Vidare har flera forskare tittat på om socialtjänsten i Sverige ställer frågor om våld i möten med klienter samt socialarbetares egna uppfattningar och önskemål avseende mötet med målgruppen. Det finns även forskning som tittar på andra målgrupper som är svåra för socialtjänsten att nå ut till.

2.2.1 Ställer socialtjänsten frågor om våld

Enligt en kartläggning från 2014 uppgav socialarbetare i medelstora svenska kommuner att omkring en femtedel av deras ärenden var kopplade till våld i nära relationer, även om klienterna sökte hjälp av andra skäl (Lundberg & Bergmark, 2021, s.193). Studien visade stora skillnader i socialarbetarnas förtroende för sin egen förmåga att identifiera och hantera våldsrelaterade ärenden. Fyra av tio ställde ofta frågor om våld medan andra bara gjorde det vid särskilda skäl. En liten andel ställde sällan eller aldrig sådana frågor ofta på grund av osäkerhet. Hög upplevd kompetens och utbildning ökade benägenheten att ta upp ämnet. Endast 43 procent följde rutinerna i praktiken och många ansåg att befintliga rutiner hade begränsad betydelse i deras arbete (Lundberg & Bergmark 2021, ss.193-196).

2.2.2 Socialtjänstens egen uppfattning utifrån att möta målgruppen

Verksamma inom socialtjänsten uttrycker en önskan av kompetensutveckling utifrån politiska prioriteringar. De menar att stor del av arbetet med våld i nära relationer ligger på individnivå med utgång i engagemang utifrån personligt intresse medan de för många verksamma upplevs som en sekundär arbetsuppgift (Lundberg & Stranz 2019, ss.56-57). Enligt flera socialarbetare skiljer sig definitionen av våld mellan professionella. I vissa fall betraktas inte psykiskt våld som allvarligt utan våld är starkt sammankopplat till fysiskt utövande. De argumenterar för att kvaliteten i socialtjänstens arbete med våld i nära relationer inte ska vara beroende av enskilda socialarbetare och uppfattas slumpmässig på grund av bristande rutiner (Lundberg & Stranz 2019, ss.57-58).

2.2.3 Svårigheter för socialtjänsten att nå ut till andra målgrupper

Helén Olsson (2022) publicerade en studie om hedersvåldsutsatta kvinnor där hon lyfter att denna målgrupp är mycket svår att nå för att erbjuda stöd. Detta eftersom kvinnorna lever under strikt kontroll och tvingas följa andras krav. Olssons studie visar på likheter mellan hedersvåldsutsatta kvinnor och personer som utövar våld i nära relationer. Särskilt i hur kontrollen påverkar deras förmåga att söka hjälp samtidigt som den sker undangömd bakom stängda dörrar. En annan försvårande faktor som framkommer i studien är bristande kunskap om socialtjänstens roll. Det framställs ett behov av ökad kunskap om mänskliga rättigheter och socialtjänstens existens samt att socialtjänsten behöver vara mer närvarande i samhället för att kunna nå de utsatta (Olsson, 2022)

2.3 Stöd till personer som utövar våld i nära relation

Forskning avseende stöd, behandling och effekt är begränsad. Det finns många svenska studier men många av dessa saknar en granskning av sakkunniga och är därför inte kvalitetsgranskad. Granskad forskning har sitt fokus i socialarbetarnas relationsskapande för att erbjuda stöd till personer som utövar våld i nära relation. Vi fann även en svensk studie som tittar på forskningsbehovet inom området våld i nära relation.

2.3.1 Att arbeta med ofrivilliga klienter

Socialtjänsten möter dagligen ofrivilliga klienter. Al Ketbi et al. (2022, s.859) beskriver detta begrepp som klienter som är tvingade att delta i behandling av en juridisk instans eller utsatta för påtryckningar av familjemedlemmar. Ofrivilliga klienter beskrivs av Al Ketbi et al. (2022, s.860) som klienter med ett motstånd rotade i deras svårigheter att förstå sina underliggande problem. Bukhari et al. (2021, s.13) har identifierat några viktiga utmaningar som socialarbetare ställs inför i arbetet med dessa klienter. Dessa klienters ilska, frustration, förlägenhet, motvilja och brist på självförtroende, disciplin och motivation utgör alla stora utmaningar för socialarbetare eftersom de leder till dålig kommunikation mellan ofrivilliga klienter och socialarbetare (Bukhari et al. 2021, s.13). Bukhari et al. (2021, s.13) menar att sådana utmaningar fungerar som en flaskhals för socialarbetare när det gäller deras arbetsbelastning. Al Ketbi et al. (2022, s.861) menar också att den första kontakten med den ofrivilliga klienten är avgörande och därför är också enkel åtkomst av stor vikt och kan påverka engagemangsprocessen avsevärt. Enligt Sotero et al. (2016, ss.51-52) inkluderar åtkomstfunktionen inte bara geografisk placering utan även öppetider, kulturell lämplighet, kvalificerat professionellt stöd och den övergripande kvaliteten eller nivån på tjänsten.

Trotter (2015, ss.43-44) beskriver hur ofrivilliga klienter ofta är aktuella inom flera olika verksamheter då det ofta föreligger en mångsidig problematik eller samsjuklighet. De som arbetar med ofrivilliga klienter är ofta "case-managers" som utreder behov och skickar klienterna vidare till mer specialiserade verksamheter. Trotter (2015, ss.45-46) menar att den byråkratiska karaktären hos denna process kan leda till ett tidigt avbrott, särskilt med ofrivilliga klienter som redan är motståndare till att genomföra programmet. Trotter (2015, s.8) lyfter också hur organisationens förväntningar och normer kan påverka socialarbetaren och menar att dessa kan pressa en arbetare till att agera på specifika sätt. Ett mer fokuserat

och personligt tillvägagångssätt har större chans att lyckas med denna typ av klienter (Trotter 2015, s.46).

Trotter (2015) lyfter tre viktiga punkter att ta i beaktning i arbetet med ofrivilliga klienter. Rollförtydligande hjälper klienten att förstå processen och innebär en löpande diskussion om hur socialarbetarens auktoritet används, sekretess i ärendet och sammantaget varför man befinner sig tillsammans i den givna situationen (Trotter 2015, s.21). Trotter (2015, ss.23-24) lyfter också vikten av att socialarbetaren främjar goda sociala värderingar och modellerar dessa tydligt för att förstärka detta hos klienten. Problemlösning enligt Trotters definition handlar om att arbeta aktivt med klientens egen definition av problemet och utifrån det precisera små och nåbara mål. Stegvis hjälper socialarbetaren klienten att utforma strategier utifrån dessa mål (2015, s.26).

2.3.2 Relationsskapande

För att nå framgång i behandlingen med våldsutövare menar de professionella att terapeutisk allians är central. För att kunna ifrågasätta och förändra beteenden krävs förtroende och att klienten tillåter den professionella att hjälpa (Sörmark, Bildtgård & Hübner 2024, s.9). Sjögren (2018, ss.142-147) synliggör hur relationsskapande är centralt i arbetet på socialtjänsten. Dels för att få information från klienter, dels för att skapa förtroende, hopp och motivation till förändring .

Trotter (2015, s.34) menar att forskning som berör relationen mellan socialarbetare och klient är tvetydig och visar på att det har goda resultat med vissa klienter men inte med andra. Sotero et al. (2016, s.38) pekar dock på att en god arbetsallians med klienten är betydande för framgången av behandlingen. Den goda arbetsalliansen innebär känslomässig koppling till terapeuten, förhandlingar om mål och uppgifter samt trygghet och komfort (Sotero et al. 2016, s.40). Trotter (2015, ss.35-46) menar att detta uppnås med empati, humor, optimism, viss del av självutlämnande och fallplanering. Sjögren (2018, ss.142-147) lyfter att om för mycket fokus läggs på relationsskapande finns dock en risk att kontakten fortlöper för att relationen i sig blir så viktig.

2.4 Svårigheter i arbetet

Tidigare forskning tittar särskilt på orsaker till att personer utövar våld i nära relation och när det är svårt att uppnå förändring av ett våldsamt beteende i nära relation.

2.4.1 Orsak till att personer utövar våld i nära relation

Socialarbetare som i sin profession fokuserar på behandling av män som utsatt sin kvinnliga partner för våld, menar att bakomliggande faktorer till våldet ligger i stora problem med känslomässig hantering, vilket professionen härleder till barndomstrauma (Sörmark, Bildtgård & Hübner 2024, s.419). Våldsutövare kan inte identifiera, reflektera eller förstå känslorna som uppstår. De kan inte heller kommunicera dessa verbalt till sin partner. Som konsekvens misstolkar de sin partners beteende som fientligt och upplever vardagliga argument som potentiella hot, vilka hanteras med våld. Våldet ses som en konsekvens av en sårbarhet de varken kan sätta ord på eller kommunicera (Sörmark, Bildtgård & Hübner 2024, s.419).

2.4.2 Att förändra ett våldsamt beteende

Personer som utövat våld i nära relation med en beredskap att förändras, det vill säga är villiga att erkänna sina problem och arbeta aktivt med dessa, är mer benägna att fullfölja behandlingsprogram för att minska sitt våldsamma beteende (McDonagh et al. 2023, s.5, s.7). Hos personer som är oärliga, vilka döljer sina tankar, känslor och våldsamma beteende, uppges dessa vara mindre benägna att fullfölja sina behandlingsprogram. Dessa personer visar ofta mer motstånd till behandlingens riktlinjer samtidigt som det försvårar för behandlare att identifiera faktiska problem och behov. Vilket enligt studien ledde till att det var svårt att anpassa behandlingen och stödet till personen och deras situation (McDonagh et al. 2023, ss.6-7).

Gottzén (2013) analyserar hur mäns våld mot kvinnor hänger samman med sociala ideal om manlighet och hur skam påverkar mäns sätt att förhålla sig till sitt våld. Gottzén (2013, ss.75-76) menar att våldsutövande män pekats ut som sjuka eller avvikande och att männen genom sin berättelse använder skam som en narrativ strategi för att berätta om sina handlingar. Männen omdefinierar på detta sätt våldet och våldet görs därmed till endast ett av flera element i mannens berättelse och våldet framställs på så sätt som mindre betydelsefullt

(Gottzén 2013, s.86). Gottzéns (2013, s.88) studie visar att männen genom att använda skam som narrativ möter en respons från sin omgivning som både hindrar ytterligare våld men som också kan upprätthålla den.

2.4.3 Behovet av vidare forskning

Okenwa-Emegwas (2019, s.570) menar att för att eliminera det omfattande våldet och det erkända folkhälsoproblemet våld i nära relationer finns behov av fortsatt forskning och utveckling av metoder i arbetet med screening, avslöjande och hjälpsökande. Det efter att ha sammanställt doktorsavhandlingar på Karolinska institutet i Sverige, som behandlar området våld i nära relationer i syfte att ge en överblick av rådande forskning samt identifiera riktlinjer för framtida forskning och doktorandstudier (Okenwa-Emegwas 2019, s. 559-560).

3. Teori

I detta avsnitt presenteras våra teoretiska utgångspunkter. Vår inhämtade empiri kommer att analyseras med hjälp av två teorier, nyinstitutionellt perspektiv presenterat av DiMaggio & Powell och Meyer & Rowan samt Goffman teori om stigma. Våra valda teorier bidrar till fördjupad kunskap och förståelse för socionomerna och deras arbetssituation. Vi har valt det nyinstitutionella perspektivet för att förstå, förklara och beskriva den kontext socionomer befinner sig i och få en djupare förståelse för hur arbetet inom socialtjänsten fungerar och kan påverkas av yttre krafter till exempel via andra organisationer eller professionalisering. Goffmans teori om stigma valde vi efter att ha genomfört tre av fem intervjuer där samtliga intervjupersoner lyfte begreppen skam och stigmatisering i deras beskrivning av arbetet. Goffmans teori är relevant för att förstå de hinder och svårigheter som socionomer möter i arbetet med personer som utövar våld i nära relation.

3.1 Nyinstitutionellt perspektiv

Nyinstitutionell teori växte fram ur det sena 1800-talets samtal om människan som ekonomiskt rationell och som alltid strävar efter att maximera sin nytta (Eriksson-Zetterquist 2009, s.28). Max Weber (1987, ss.73-75) som många forskare inom institutionell- och organisationsforskning tagit inspiration ifrån beskrev på sin tid byråkratin som den mest

rationella och effektiva formen av organisering för stora och komplexa samhällen, särskilt i moderna stater. Vidare beskriver Weber (1987, ss.56-60) den moderna byråkratin som ett sätt för centraliserad, statlig makt att organiseras och legitimeras. Weber (1987, s.83) lyfter samtidigt oron över hur denna byråkratisering kommer göra människan till en kugge i en fixerad maskin och menar att de underordnade i en byråkratisk auktoritetsapparat så som tjänstemännen inte kan förändra dess struktur. Samtidigt är det detta som ger en byråkratisk organisation dess stabilitet och förmåga att överleva (Weber 1987, s.84). Dessa initiala tankar från den tidens nationalekonomer mötte dock kritiska röster som menade att människan handlar i sociala kontexter formade av kultur och historia och att även institutioner befinner sig inom dessa kontexter (Eriksson-Zetterquist 2009, s.28). Således ifrågasattes den organisatoriska rationaliteten. Meyer & Rowan (1977, s.341) beskriver institutionalisering som en process som genom sociala processer, skyldigheter eller aktualitet får en regelliknande status i socialt tänkande och handling. Meyer & Rowan (1977, s.341) poängterar att detta kan ha effekt på den organisatoriska strukturen och hur organisationen implementerar det faktiska arbetet.

Varje organisation verkar inom ett fält. Eriksson-Zetterquist (2009, s.73) beskriver detta med termen industri och att dessa organisationer kan hänga ihop genom att tillhöra samma bransch men även hänga samman genom att ha samma leverantörskedja, producenter eller återförsäljare. Begreppet fält tydliggör att organisationer påverkar varandra genom kulturella och normativa processer även om de inte står i direkt kontakt med varandra (Eriksson-Zetterquist 2009, s.73). Fält existerar först när det finns gemensamma regler, normer och en medvetenhet bland aktörerna om att de hör ihop i ett gemensamt sammanhang (DiMaggio & Powell 1983, s.148). DiMaggio & Powell (1983, s.150) talar om politiskt konstruerade miljöer. Vidare menar DiMaggio & Powell (1983, s.150) att det politiska organisationsfältet har två specifika egenskaper: Den första att beslutsfattare oftast inte upplever konsekvenserna av deras beslut och den andra egenskapen att politiska beslut oftast tillämpas över hela fält av organisationer vilket gör beslut av den karaktären mindre flexibla. Ett fält kan innefatta flera olika logiker (Eriksson-Zetterquist 2009, ss.102-103).

Legitimitet beskrivs av Dowling & Pfeffer (1975, s.122) som organisationers sätt att skapa överensstämmelse mellan sociala värderingar förknippade med dess aktiviteter och normer för acceptabelt beteende i det större sociala systemet. Organisatorisk legitimitet bestäms av den valda metoden för drift, resultatet samt av organisationens mål eller

verksamhetsområde (Dowling & Pfeffer 1975, s.126). Organisationer söker legitimitet i sin omgivning för att överleva och säkerställa fortsatt flöde av resurser (Rowan & Meyer 1977, ss.347-348, Dowling & Pfeffer 1975, s.124). Således ses en organisation som legitim om den har gott anseende och anses vara trovärdig.

3.1.1 Formella organisationer

Meyer & Rowan (1977, s.340) visar att formella strukturer ofta införs för att uppfylla symboliska krav snarare än praktiska behov. De används ceremoniellt för att uppvisa legitimitet inför omvärlden – detta kan vara viktigare för organisationens överlevnad än effektivitet inom organisationen. Den formella strukturen är organisationens uttryckliga mål och policy, vilka innehar en rationell teori om hur och i vilket syfte organisationens aktiviteter ska sättas ihop (Meyer & Rowan 1977, s.342). Vidare menar Meyer & Rowan (1977, s.342) att kärnan i en byråkratisk organisation ligger i den rationella och opersonliga karaktären hos de strukturella elementen. Formella strukturer i organisationer skapas inte enbart för intern samordning utan bygger på djupt rotade, rationaliserade normer i samhället. Dessa strukturer speglar institutionella regler och fungerar som legitimerande myter snarare än praktiska verktyg (Meyer & Rowan 1977, s.343) Myter om organisatorisk rationalitet sprids genom sociala nätverk, lagar och regler vilket också gör dem mer bindande och utbredda (Meyer & Rowan 1977, s.347). Meyer & Rowan (1977, s.341) menar att den formella strukturen ska åtskiljas från det faktiska arbetet som bedrivs i organisationen.

Även yrken och teknologier institutionaliseras och får status av opersonliga och legitima lösningar. Dessa mönster visar ansvar och förhindrar att organisationen får motta kritik, snarare än att säkra faktisk effektivitet. Genom detta får organisationer sin struktur genom att anpassa sig till samhällliga normer, inte nödvändigtvis genom rationell planering eller intern logik (Meyer & Rowan 1977, s.344).

Formella organisationer är ofta löst kopplade (Meyer & Rowan 1977, s.343). Meyer & Rowan (1977, s.343) menar att detta innebär att organisationens strukturer, regler och beslut inte är starkt förbundna med faktisk praktik eller genomförande. Organisationens syfte blir istället symbolisk för att vinna och upprätthålla legitimitet gentemot andra organisationer eller den organisation verksamheten är beroende av för överlevnad (Meyer & Rowan 1977, s.343). Eriksson-Zetterquist (2009, s.69) menar att resultatet av isärkopplande blir att organisationen

kommer bestå av två strukturer: den formella- och den informella strukturen. Den formella strukturen har en flexibilitet gentemot yttre påverkan och kan lätt ändras när normer, lagar och regler förändras. Den informella organisationsstrukturen består av människorna i organisationen (Eriksson-Zetterquist 2009, s.69). Således använder organisationer löskoppling för att skapa legitimitet. Ofta med ett flexibelt och anpassat tillvägagångssätt i det dagliga arbetet. Som Dowling & Pfeffer (1975, s.126) menade tidigare i avsnittet är alltså inte ett specifikt resultat alltid nödvändigt för att en organisation ska få eller upprätthålla legitimitet.

3.1.2 Isomorfism

DiMaggio & Powell (1983) undersöker varför organisationer ofta liknar varandra. DiMaggio & Powell (1983, s.147) menar att byråkratisering och andra former av homogenisering uppstår ur struktureringen av organisatoriska fält. Denna homogenisering påverkas till stor del av staten och professionalisering som DiMaggio & Powell (1983, s.147) menar är de stora rationalisörerna under den senare delen av 1900-talet. Universitet och yrkesutbildningsinstitutioner är centrala för utvecklingen av organisatoriska normer bland professionella (DiMaggio & Powell 1983, s.152).

Det koncept som bäst fångar homogeniseringsprocessen, alltså det som gör att organisationer liknar varandra är isomorfism (DiMaggio & Powell 1983, s.149). DiMaggio & Powell (1983, s.149) beskriver isomorfism som en begränsad process som tvingar en organisation i en population att likna andra enheter i samma population. Detta sker då organisationerna utsätts för liknande krav från sin omgivning (DiMaggio & Powell 1983, s.149). Vidare resonerar de kring två typer av isomorfism: den konkurrenskraftiga och den institutionella (DiMaggio & Powell 1983, s.150). Vi har valt att presentera den institutionella typen av isomorfism då den överensstämmer mer med den typ av organisation som våra intervjupersoner befinner sig inom. DiMaggio & Powell (1983, s.150) menar att institutionell isomorfism är ett användbart begrepp för att förstå de politiska och ceremoniella aspekter som är närvarande i organisationer och de identifierar tre mekanismer där isomorf förändring sker. De olika typerna av isomorfism är tvångsmässig isomorfism, mimetisk isomorfism och normativ isomorfism.

Tvångsmässig isomorfism uppstår från politiskt inflytande och problem med legitimiteten. Denna isomorfism är resultatet av både formellt och informellt tryck från andra organisationer

som den egna organisationen är beroende av (Dimaggio & Powell 1983, s.150). Dimaggio & Powell (1983, s.150) menar också att detta yttre eller inre tryck kan komma från kulturella förväntningar inom det samhälle organisationen befinner sig inom. Förekomsten av en gemensam rättslig miljö påverkar många aspekter av en organisations beteende och struktur liksom andra juridiska och tekniska krav från staten (Dimaggio & Powell 1983, s.150). Dimaggio & Powell (1983, s.150) menar att resultatet av detta blir alltmer homogena organisationer.

Mimetisk isomorfism är de standardreaktioner som uppstår i organisationer vid osäkerhet (Dimaggio & Powell 1983, s.150). Dimaggio & Powell (1983, s.151) menar att mimetisk isomorfism är en uppstådd osäkerhet som leder till imitering av andra organisationer. Denna mimik och modellering uppstår när målen i organisationen är otydliga. Detta är inte alltid avsiktligt utan kan spridas genom personalbyte eller branschorganisationer (Dimaggio & Powell 1983, s.151).

Normativ isomorfism är förknippad med professionalisering inom organisationerna (Dimaggio & Powell 1983, s.150). Universitet och andra utbildningsenheter är viktiga centra för utvecklingen av organisatoriska normer som denna väg förs vidare (Dimaggio & Powell 1983, s.151). Vidare menar Dimaggio & Powell (1983, s.153) att detta skapar minskad variation i personal. Denna typ av reproduktiv socialisering in i yrket och organisationen skapar en isomorfisk kraft som skapar svårigheter i organisationens förändringsmöjligheter (Dimaggio & Powell 1983, s.153).

3.1.3 Ceremoniell konformitet

Ceremoniell konformitet är ett centralt begrepp inom nyinstitutionell teori och beskriver hur organisationer formellt anpassar sina strukturer och processer till omvärldens krav och förväntningar, inte nödvändigtvis för att bli mer effektiva, utan för att uppfattas som legitima (Meyer & Rowan 1977, ss.348-349). Meyer & Rowan (1977, s.348) menar att organisationer införlivar regler, normer och standarder som anses vara rationella och professionella enligt samhällets institutionella logiker. Dessa anpassningar sker ofta ceremoniellt, vilket innebär att organisationen visar att den agerar mot kollektivt värderade syften på ett korrekt och adekvat sätt. Det är inte alltid säkert att dessa förändringar påverkar den faktiska praktiken i organisationens kärnverksamhet. Det primära syftet är istället att uppnå legitimitet i

omvärldens ögon – hos myndigheter, professioner, finansiärer och allmänheten (Meyer & Rowan 1977, s.349).

3.1.4 Kritik

Nyinstitutionellt perspektiv förklarar hur organisationer samspelar, påverkar och ofta liknar varandra. Perspektivet har dock mött kritik för att inte ta hänsyn till aktörerna inom organisationerna som redan under Webers tid beskrevs som kuggar i ett större opåverkbart maskineri. Holm (1995, s.402) konfronterar detta problem och menar att den institutionella organisationen å ena sidan är ett politiskt projekt men att det i detta projekt sker en växelverkan mellan intresse och idéer. Holm (1995, s.418) menar att organisationen som institution förändras genom externa händelser men att organisationens resultat formas genom interna processer som struktureras av institutionen självt. Det nyinstitutionella perspektivet belyser inte heller maktprocesser, vilket Holm (1995, s.417) också lyfter.

3.2 Stigma

Goffmans teori om *stigma* publicerades första gången år 1959 och följdes av ytterligare fyra böcker fram till 1963, vilka senare har fått flera upplagor (Goffman 2021, s.10). Goffmans teori om stigma utgår ifrån hur individen hanterar och styr en identitet som anses vara avvikande. Identitetsbegreppen består av tre delar: *social identitet*, *personlig identitet* och *jagidentitet* (Goffman 2021, s.10). När Goffman talar om stigma syftar han på en individ som har en egenskap som inte kan undgå uppmärksamhet och leder till att andra personer vänder sig bort. Stigmat är en icke önskvärd skiljaktighet i förhållande till samhällets förväntningar, vilka Goffman (2021, ss.26-27) kallar normer. Vidare menar Goffman (2021, ss.27-30) att omvärldens sätt att förhålla sig till personen med ett stigma blir missgynnande för denna. Samtidigt som skam många gånger växer hos personen som förhåller sig till sin bild av jaget som samhällets förväntan.

I vissa fall anpassar sig den stigmatiserade till sitt stigma genom att minska eller korrigera detta. De kan också anpassa sig efter sitt stigma och forma livet därefter. Vidare menar Goffman (2021, ss.33-39) att i samspel mellan de normala och en person med stigma så är båda medvetna om skiljaktigheten. Här uppmärksammas en osäkerhet hos den stigmatiserade i fråga om hur de normala identifierar denne och deras förväntningar utifrån stigmat.

Goffman (2021, ss.77-80) beskriver *social identitet* som summan av egenskaper, attribut och roller som tillskrivs en individ i sociala sammanhang. Det handlar inte om vem individen är utan hur hon eller han uppfattas och bedöms av andra genom så kallad social information och symboler. Identiteten är konstruerad i det sociala mötet och påverkas av förväntningar, normer och stereotyper. När en person avviker från vad som anses "normalt" kan denna tillskrivas en negativ identitet, ett så kallat stigma, som påverkar hur individen bemöts och behandlas. Som exempel på information människor läser av för att placera varandra i fack är hur vi klär oss och kännedom vi har om varandra.

Den *personliga identiteten* bygger på unika egenskaper och urskiljs vanligen genom större sammanhang där individen går att plocka ut genom exempel namn, personnummer och personliga erfarenheter (Goffman 2021, ss.91-99).

Begrepp *jagidentitet* handlar om individens subjektiva känsla av sig själv och sin situation utifrån sina sociala erfarenheter. Den utgår från upplevelsen hos individen utifrån sin egen identitet. Den upplevda identiteten blir central i fråga om hur individen hanterar och förhåller sig till sitt stigma (Goffman 2021, ss.153- 154). Genom upplevelsen av sin självidentitet, hur individen förhåller sig till sin skiljaktighet från normen, sitt så kallade stigma och hur personen bemöts påverkar den subjektiva känslan. Skam är något som enligt Goffman (2021) är nära kopplat till stigma och individens upplevelse av sig själv. Stigmat leder till en känsla av skam och blir något individen skäms över. Det blir då svårt för individen att acceptera den sociala identiteten samtidigt som personen har svårt att bryta sig loss från den etikett han eller hon blivit tilldelad (Goffman 2021, s.156).

Stigma handlar om hantering av något *avvikande från normen*. Goffman (2021, ss.183-184) menar att stigmahantering är en allmän och återkommande process i samhället, som uppstår där det finns identitetsnormer. Oavsett om det rör sig om allvarliga avvikelser eller små skavanker följer processen samma mönster. Den stigmatiserades och den "normales" roller rör sig i samma sociala struktur. Goffman (2021, ss.183-184) menar att människor med olika typer av stigma befinner sig ofta i liknande situationer och reagerar på liknande sätt.

3.2.1 Kritik

Goffmans teori om stigma har fått kritik. Smith, Atkinson & Evans (2022, ss.891-892) menar att begreppet stigma i praktiken tenderar att kopplas till en person likt en sak samtidigt som specifika sociala miljöer går förlorade. Författarna menar att denna typ av användning av begreppet stigma kan skapa ett upprätthållande av stigmatisering. De menar att samhällsvetenskaperna tog till sig begreppet "avvikande" och tittade på en grupp som ansågs stigmatiserad och beskrev gruppens upplevelse av stigmatisering som helhet, inte utifrån den sociala miljön gruppen befann sig i. Stigma anses här bygga på sociala relationer och kräver en mer nyansering och förståelse för specifik situation för stigma samt att kategorisering kan leda till ett upprätthållande. Stigma bör inte enbart ses som en fråga om individuella attribut (Smith, Atkinson & Evans 2022, ss.895-896). Även Bates & Stickley (2013) tittar på Goffmans teori om stigma i relation till psykiatrisk vård och ifrågasätter hur stigma formas och påverkas av attityder. De menar att teorin om stigma inte förklarar komplexa sociala dynamiker som bidrar till stigmatisering (Bates & Stickley 2013). Vi har även gjort iakttagelsen att Goffman inte ger en djupare förklaring på emotionen skam. Scheff (2003a, s.248) beskriver skam som en social emotion som uppstår när de sociala banden är hotade och menar att det finns ett samband mellan emotionerna skam och ilska. Scheff (2003a, s.239) menar att skam är en kraftfull men tabubelagd känsla i det moderna samhället. Skam signalerar moralisk överträdelse och fungerar således som moralisk kompass (Scheff 2003a, s.254). Scheff (2003a, s.254) redogör också för hur skam spelar en central roll i att reglera uttrycket av alla våra andra känslor och på så sätt modifierar skam hur vi uttrycker våra känslor utåt. Scheff (2003b) undersöker vilka bakomliggande orsaker som kan finnas för våldsamt beteende och föreslår tre villkor som leder till raseri och våld. Avsaknad av tillgivna anknytningar, en övergripande självupptagenhet och fullständigt förtryck av den egna skammen är tre kriterier som sannolikt kommer resultera i destruktivt våld (Scheff 2003b, s.736).

4. Metod

I detta avsnitt kommer vi presentera och diskutera våra metodologiska överväganden. Inledningsvis kommer vi att introducera metodval, urval och tillvägagångssätt. Vidare kommer vår analysmetod att presenteras för att därefter diskutera metodens tillförlitlighet

samt förtjänster och begränsningar. Avslutningsvis kommer vi att diskutera forskningsetiska överväganden i vår studie. Vi kommer också presentera våra intervjupersoner.

4.1 Kvalitativ metod

Vi undersöker vårt valda fenomen med en kvalitativ ansats då denna har en rörlighet och flexibilitet som lämpar sig väl för forskning som intresserar sig av sociala fenomen (Ahrne & Svensson 2015, s.15). Genom en kvalitativ och fenomenologisk ansats kan vi fånga nyanser av ett fenomen, sätta in normer och värderingar i ett sammanhang och få en kunskap om omständigheter, perspektiv och samhällsprocesser (Ahrne & Svensson 2015, s.15).

Fenomenologin är utmärkande på så vis att det är subjektivt och tolkningen som står i centrum för analysen (Justesen & Mik-Meyer 2011, s.18). Justesen & Mik-Meyer (2011, s.18) beskriver att förutsättningen för ett fenomen är att det måste finnas någon, alltså ett subjekt, för vilket detta fenomen framträder. Detta innebär att samma objekt kan framträda på många olika sätt inom subjektens livsvärld (Justesen & Mik-Meyer 2011, s.18). Med ett fenomenologiskt perspektiv söker vi förståelse framför förklaringar och vill uppnå beskrivningar av upplevelser (Justesen & Mik-Meyer 2011, s.54). Vidare beskriver Justesen & Mik-Meyer (2011, s.18) livsvärlden som ett nyckelbegrepp inom fenomenologin som innebär att subjektet inte är en isolerad enhet utan del av ett större sammanhang, vilket innebär en social, kulturell och historisk kontext som bildar en meningshorisont för individen.

Vi valde att göra semistrukturerade intervjuer. Detta för att bibehålla flexibiliteten och kunna ställa följdfrågor till våra intervjupersoner. För att få ett djup till materialet samt att det kan ge perspektiv som vi som intervjuledare inte själva tänkt på genom att intervjupersonerna får utrymme att uttrycka sig. Vi valde att tematisera vår intervjuguide som Bryman (2018, s.565) menar hjälper en i processen genom att säkerställa relevansen gentemot forskningsfrågorna. Vi har vidareutvecklat våra forskningsfrågor genom dessa teman för att bibehålla relevansen och den röda tråden i arbetet. Se *bilaga 2*.

4.2 Urval

Vår studie utgår från intervjuer med socionomer som arbetar inom socialtjänsten med stöd och behandling till personer som utövar våld i nära relation. Socionomerna är verksamma inom Skåne- och Västra Götalands län. Vi ser stor relevans och nytta med att ta del av

professionellas egna tankar, åsikter om hur kontakten ser ut och hur de arbetar med personer som utövar våld i nära relation. Följande kriterier har därför ställts:

- Socionomexamen.
- Arbetar på en socialtjänst i Skåne län eller Västra Götaland.
- Arbetar eller har arbetat med stöd och behandling till personer som utövar våld i nära relation.

Vi har valt att undersöka socionomer inom socialtjänsten i olika kommuner för att säkerställa säkerheten i studien (Svensson & Ahrne 2022, s.29). Fokus i vår studie ligger i socionomernas erfarenheter och därför var inte urvalet geografiskt bundet till en specifik plats. Vi fick ta ställning till vilken profession vårt urval skulle innefatta då det finns flera typer av professioner som arbetar inom socialtjänsten med våld i nära relation. Vi beslutade oss för socionomexamen för att besvara frågeställningarna och för att inte få en för stor spridning av urval, samtidigt som socionomernas arbete var inom vårt intresse. Anledningen till att vi valde Skåne län var för att det är ett län som består av kommuner som innefattade allt från landsbygd till storstäder. Med anledning av att det var svårt att rekrytera intervjupersoner behövde vi utvidga vårt område och valde att lägga till Västra Götalands län av samma anledning samtidigt som det är ett län bestående av 49 kommuner, vilket gjorde att det fanns ett större antal yrkesverksamma socionomer att tillfråga.

4.2.1 Intervjupersonerna

Nedan följer en presentation av våra intervjupersoner.

Intervjuperson 1

Socionom som har arbetat med beroendeproblematik sedan 20 år tillbaka och började för sex år sedan även att arbeta med personer som utövar våld i nära relation.

Intervjuperson 2

Socionom som har arbetat med personer som utövar våld i nära relation i 6 månader. Har tidigare arbetat 10 år med samtalsbehandlande verksamhet.

Intervjuperson 3

Socionom som arbetar inom våld i nära relation inom socialtjänsten sedan ett år tillbaka.

Intervjuperson 4

Socionom som har arbetat 2,5 år i akutverksamhet med placeringsnära barn inom socialtjänsten där en eller båda föräldrarna bland annat utövat våld.

Intervjuperson 5

Socionom sedan 32 år. Har tidigare arbetat 10 år med personer som utövar våld i nära relation i flera olika kommuner.

4.2.2 Tillvägagångssätt

Vi har valt att göra ett målinriktat tvåstegsurval (Bryman 2018, s.350). Vi valde först att avgränsa oss till Skåne län. Då det var svårt att rekrytera intervjupersoner tog vi även kontakt med kommunerna i Västra Götaland. Initialt kontaktade vi cheferna på enheter som arbetar med våld i nära relationer på kommunernas socialtjänster. Kontaktuppgifter har hämtats på kommunernas hemsidor. När uppgifter till enhetscheferna inte var tillgängliga kontaktade vi kommunernas servicecenter för att kopplas vidare till lämplig person utifrån vår studie samt våra urvalskriterier. Det innebär att vi i vissa fall har gått igenom cheferna och i andra fall pratat direkt med intervjupersonerna.

När intervjupersonerna tackat ja till oss via mejl återkopplade vi med en zoomlänk som var unik för varje bokad möte. Det visade sig också att några av intervjupersonerna använder Microsoft Teams som kanal för kontakt i sitt arbete och dessa bjöds in till respektive möte med deras bifogade mejladress.

Vi har genomfört våra intervjuer via Zoom och Teams för att öka tillgängligheten både för oss och för våra intervjupersoner.

4.3 Analysmetod

Inledningsvis började vi med att transkribera våra intervjuer för att kunna granska dess innehåll. Transkriberingarna har skett löpande. Vi har valt att bearbeta vår empiri med hjälp av tematisk analys. Vi läste vårt transkriberade material upprepade gånger i syfte att

uppmärksamma återkommande mönster och begrepp, vilka senare utgjorde våra koder. Bryman (2018, ss.702-703) menar att våra valda koder utgör vidare teman som ger en grund för teoretisk förståelse. Vi har använt oss av kalkylark där varje flik representerar ett övergripande tema kopplat till våra forskningsfrågor, som vi sedan reducerat i mindre subtema som därefter kopplats ihop med citat och valda teorier. Vi har utgått från den abduktiva metoden. Bryman (2018, s.478) menar att forskaren med en abduktiv ansats skapar en teoretisk förståelse för den kontext intervjupersonerna befinner sig i samtidigt som det sker en växelverkan mellan teori och empiri för att skapa en samhällsvetenskaplig förklaring. Innan intervjuerna genomfördes och vidare under arbetets gång har vi läst tidigare forskning samt tittat på lämpliga teorier för vårt valda område. Induktiv ansats utgår från ett empiriskt material för att skapa en teori och en deduktiv ansats startar med en teori för att vidare göra observationer som leder till ett resultat (Bryman 2018, s.49). Vi har valt den abduktiva metoden där vi haft en viss teoretisk förförståelse och rört oss mellan empiri och teori för att förstå vårt valda fenomen (Bryman 2018, s.478).

4.4 Metodens tillförlitlighet

Tillförlitligheten i ett forskningsarbete är av största vikt och Bryman (2018, s.468) menar att den vilar på de fyra kriterierna trovärdighet, pålitlighet, överförbarhet och möjlighet att styrka och konfirmera.

Trovärdigheten i den kvalitativa processen enligt Bryman (2018, s.468) vilar i att utmejsla så många detaljer som möjligt i sitt material för att få en tät redogörelse som förser läsaren med möjlighet att själv bedöma resultatet och dess överförbarhet till en annan miljö eller vid ett annat tillfälle. Vi valde också att transkribera intervjuerna ordagrant för att inte utesluta känslor såsom skratt eller suckar och på så sätt inte gå bet på en djupare förståelse av intervjupersonernas svar.

Pålitlighet inom kvalitativ forskning menar Bryman (2018, s.468) är att säkerställa en fullständig och tillgänglig redogörelse för alla delar av forskningsprocessen. Med bakgrund i det säkerställer vi pålitlighet genom att vi kommer överens om, på vilket sätt vi ska tolka det som ses, kommuniceras och sedan hur materialet ska bearbetas och analyseras. Enligt Bryman (2018, ss.465-468) görs detta genom löpande reflektion samt resonemang som framförs i forskningsdesignens olika delar och redogör på detta sätt för alla steg i forskningsprocessen.

Överförbarhet och generalisering har beskrivits som svårt inom kvalitativ forskning med anledning av att forskningen är svår att applicera på en större population samtidigt som sociala fenomen är i ständig förändring och därför svår att replikera (Ahrne & Svensson 2022, ss.33-34, Bryman 2018, s.465). I den kvalitativa forskningsprocessen arbetar man med representationer av den sociala verkligheten som intervjupersonerna befinner sig i. Genom att vi är transparenta genom hela arbetet ges istället förutsättningar för att resultatet kan förstås och användas i andra kontexter (Bryman 2018, s.465).

För att uppfylla kriteriet styrka och konfirmera samt trovärdighet har vi i slutet av samtliga intervjuer ställt frågan och fått godkänt att mejla om eventuella frågor uppkommer under skrivandets process. Kontaktuppgifter till oss bifogades i informationsbrevet och i den formella informationen av intervjuguiden gavs information till intervjudeltagarna att ta kontakt med oss vid önskan om tillägg, återkallelse av samtycket eller delar av den uppgivna informationen. När uppsatsen är klar kommer intervjupersonerna få ta del av arbetet. Bryman (2018, s.466) menar att respondentvalidering ger deltagarna möjlighet att bekräfta och dementera att våra beskrivningar är korrekta. Detta görs för att styrka att vi uppfattat materialet på ett korrekt sätt. Vi har också bifogat vår intervjuguide för att kunna ge möjlighet att testa frågorna och jämföra empirin i en annan miljö eller vid annan tidpunkt om den som läser uppsatsen så önskar.

4.5 Förförståelse

Förförståelse är den bild som forskare har av det fenomen de ska studera (Lundman & Hällgren Graneheim 2017, s.230) Lundman & Hällgren Graneheim (2017 s.230) redogör för förförståelse och menar att den innefattar tidigare teoretisk kunskap och erfarenheter men också förutfattade meningar. Då vi har erfarenhet av arbete i fält var det väldigt viktigt för oss att tidigt diskutera vår förförståelse och hur vi skulle förhålla oss objektivt genom uppsatsens process för att inte påverka intervjuerna och resultatet samt ge en nyanserad presentation och analys av vår empiri. Inledningsvis fick vi revidera vår idé om att titta på förändringsmöjligheter inom området, till att istället söka förståelse för socionomernas arbete. Detta gjorde att vi fick ta en mer passiv roll i vår studie. För att behålla en passiv roll har vi genomgående sökt ny information samtidigt som vi genom hela arbetet har diskuterat och

ifrågasatt om vi påverkar resultatet eller dragit slutsatser utifrån våra egna erfarenheter. På så vis har vi kunnat hjälpa varandra att genomföra studien på ett objektiva sätt.

4.6 Metodens förtjänster & begränsningar

I detta avsnitt berörs den valda metodens förtjänster och begränsningar samt motivering till varför vi valt att använda oss av de olika metoderna.

En förtjänst med den kvalitativa metoden är att den ger möjlighet att samla in empiri som innefattar människors subjektiva upplevelser och åsikter om ett fenomen. På detta sätt kan forskaren få en djupare förståelse för sitt valda forskningsproblem och varför människor gör som de gör. Intervju som metod fångar detaljerna i språket och i det mänskliga uttrycket. Eriksson-Zetterquist & Ahrne (2022, s.60) menar att intervju som metod har en flexibilitet där forskaren kan använda sig av både öppna och slutna frågor. Metoden möjliggör ändring av ordningsföljd för frågorna utifrån situationen samt möjlighet att ställa följdfrågor, till skillnad från om man utgår ifrån ett standardiserat frågeformulär (Eriksson-Zetterquist & Ahrne 2022, s.60). Detta har gjort att vi har fått bredare beskrivningar och fler nyanser av utifrån möjligheten att ställa ytterligare frågor. Vi valde att hålla våra intervjuer via de digitala verktygen Zoom och Teams för att öka tillgängligheten för våra intervjudeltagare samt öka flexibiliteten i vårt eget schema. Förtjänsten med de digitala verktygen är också att vi har en stor geografisk spridning på våra intervjupersoner som vi inte hade haft möjlighet att möta personligen räknat i både tid och pengar utan användandet av dessa verktyg, vilket även Eriksson-Zetterquist & Ahrne (2022, s.72) lyfter .

Bryman (2018, s.484) menar att den kvalitativa forskningen fått kritik då den ses som alltför impressionistisk och subjektiv. Den kvalitativa forskningen går inte heller att replikera såsom den kvantitativa och möter svårigheter i hur den går att generalisera i den egna eller i en annan population (Bryman 2018, s.484). Eriksson-Zetterquist & Ahrne (2015, s.53) lyfter intervjumetodens begränsningar och menar att metoden ger en begränsad bild av fenomen. Därför har vi valt att arbeta med öppna frågor i vår intervjuguide samt att vi har ställt följdfrågor för att få en bredare nyansering i de svar vi fått ta del av i våra intervjuer. Vidare resonerar Eriksson-Zetterquist & Ahrne (2015, s.53) kring huruvida forskarens tolkning av materialet faktiskt stämmer överens med det intervjupersonen menade. Här är det viktigt att vi under bearbetningen och tolkningen av materialet frågar oss själva om det kan finnas andra

rimliga tolkningar och detta har vi under processen reflekterat löpande kring. Att även intervjupersoner kan ha bias är en möjlighet som finns och de kan använda intervjun som en arena för att lyfta sig själv eller ett antytt problem, organisationen eller en politisk ståndpunkt samt att de kan följa "manuscript" som vi som intervjuledare inte på förhand kan känna till (Eriksson-Zetterquist & Ahrne 2015, s.53).

Digitala tekniker för att hålla intervjuer har begränsningar då de förutsätter att det är lätt att ladda ner och ansluta till. Utöver detta kräver det också en stabil internetuppkoppling samt goda möjligheter att både kunna plocka upp och höra ljudet från sin teknik (Eriksson-Zetterquist & Ahrne 2022, s.72). Det har funnits överliggande risk vid varje intervju att någon av dessa kriterier inte ska nås men vi har lyckats genomföra våra intervjuer fria från tekniska problem. Kroppsspråk kan också upplevas som otydligt i digitala intervjuer (Eriksson-Zetterquist & Ahrne 2022, s.72). Kroppsspråk såsom gester eller mimik kan vara viktigt när det kommer till att tolka in känslor hos en person.

4.7 Forskningsetiska överväganden

I detta avsnitt redogör vi för de etiska överväganden som vi förhållit oss till under forskningsprocessen. Vi diskuterar också de fyra forskningsetiska principerna: informationskravet, samtyckeskravet, kravet på konfidentialitet samt nyttjandekravet.

När vi påbörjade planeringen av vårt forskningsområde och hur vi skulle kunna ta oss an vårt forskningsproblem avfärdade vi tidigt tanken på att vända oss direkt till personer som utövar våld i nära relation med anledning av att det skulle vara etiskt problematiskt då vi inte kan garantera att det inte skulle påverka intervjupersonerna negativt, genom känslor som obehag, skam eller ökad känsla av stigma (Elden 2020, ss.51-52). Vi valde därför att intervjua socionomer som arbetar med personer som utövar våld i nära relation. Etiska ställningstaganden har vi dock behövt göra även efter val att intervjua socionomer. Eldén (2020, ss.101-102) lyfter hur intervjuer som metod kan väcka olika typer av etiska dilemma och närheten lyfts här som en aspekt som kan bli problematisk. Vi ställde inte några personliga frågor och vi ställde inte heller några frågor om klienter. Mer än målgruppen i allmänhet, då vi är intresserade av socionomernas yrke och hur de arbetar med målgruppen i denna roll. Dock kunde vi inte kontrollera vad respondenterna valde att tolka och svara på frågorna.

4.7.1 Informationskravet

Informationskravet innebär att alla som medverkar i studien skall vara informerade om forskningens syfte, att deltagandet i studien är frivilligt samt att de har rätt till att avbryta sin medverkan när de än önskar i processen (Eldén 2020, s.30). Informationskravet uppfyller vi genom informationsbladet som skickas till de enhetschefer vi tar kontakt med i första steget av vårt respondenturval. Se *bilaga 1*. Informationsbladet innehåller information om oss själva, studien, hur deltagandet går till, information om samtycke och rätten att återkalla samtycket samt hur vi kommer hantera insamlade data och personuppgifter. Kontaktuppgifter bifogades också för att respondenterna skulle kunna göra tillägg eller återkalla sitt samtycke om så önskades. Vid tillfälle för intervju har vi gett informationen ytterligare en gång, då vi inte kunde veta vilken information cheferna givit sina medarbetare, där vi inhämtade ett muntligt samtycke för att säkerställa att informationen nått intervjupersonerna samt för att säkerställa att deltagandet var frivilligt.

4.7.2 Samtyckeskravet

Samtyckeskravet innebär att deltagarna själva har rätt att bestämma över sin medverkan i forskningen. Det är viktigt som forskare att inhämta löpande samtycke från samtliga deltagare innan intervjun inleds (Eldén, 2020 s.30). Cheferna blev centrala i första kontakten med våra intervjupersoner. Vi lämnade ansvar till enhetscheferna inom kommunernas socialtjänst, vars verksamhet arbetade med personer som utövar våld i nära relation. Cheferna fick förmedla information och förfrågan om deltagande till personal hen fann lämplig för vår studie. Detta gjorde att vi inte själva hade möjlighet att muntligt beskriva processen för de eventuella intervjupersonerna till deltagande utan behövde förlita oss på vad vi förmedlat till chefen samt informationsbrevet vi skickade ut. Eriksson-Zetterquist & Ahrne (2015, s.40) resonerar kring detta och menar att det bästa är om man kan få tillgång till personallistor eller liknande då man självständigt kan göra ett urval som är fritt från manipulation. Det var inte möjligt för oss att genomföra ett eget urval från personallistor. I och med processen finns risk för påtryckningar och att intervjupersonerna inte är anonyma utifrån sin arbetsplats och chef (Eldén 2020, ss. 80-81). Då vi ger cheferna för de olika enheterna mandat att vidarebefordra information om vår studie till verksamma socionomer inom verksamheten är det ytterligare av vikt att säkerställa samtycket för de deltagande och se till att de är fria från eventuella påtryckningar (Eldén 2020, s.30).

Den första återkopplingen från socionomerna hanterades som ett initialt första samtycke. Därefter skickades informationsbladet till dessa. Informationsbladet låg bifogad i intervjuguiden och lästes på nytt upp för deltagarna då vi också inhämtade ett andra och informerade samtycke som upptogs via diktafon. Se *bilaga 2*. Vi har också omnämnt att deltagarna har möjlighet att avbryta sitt deltagande när de än önskar samt att detta inte påverkar hur vi hanterar den information vi inhämtat fram till dess samt att det inte påverkar hur vi hanterar intervjupersonens personuppgifter.

Vi har också resonerat kring huruvida en intervjurelation är symmetrisk eller ej och på grundval av eventuell maktobalans blev det också viktigt att vi ställer öppna frågor och ger respondenterna möjlighet att tala fritt. Detta ger den semistrukturerade intervjumetoden goda möjligheter till (Eldén 2020, s.105).

4.7.3 Konfidentialitetskravet

Konfidentialitetskravet innebär att ingen obehörig person kommer att få ta del av de uppgifter och information som inhämtas under studien (Eldén 2020, ss.30-31). Vi har genom vårt informationsblad och intervjuguide gett löpande information om vilka personuppgifter som hanterats, att information om tredje person gallras och hur informationen lagras samt att all vår insamlade data raderas efter att vår uppsats godkänts av Lunds universitet. Se *bilaga 1* och *bilaga 2*. Vi har använt oss av diktafon för upptag och inspelning av våra intervjuer. Ljudfilerna har sedan sparats på krypterat usb-minne som förvarats avskilt och inlåst (Eriksson-Zetterquist & Ahrne 2022, s.73). Transkriberingen har skett med uppspelning av ljudfilerna i VLC media player och intervjuerna har transkriberats manuellt och ordagrant. All integritetskänslig information såsom arbetsplats, geografisk placering och namn på intervjupersonerna har utelämnats vid transkribering. De klienter och de berättelser om klienter som omnämns har vi utelämnat till fullo vid transkribering genom att svartmarkera hela textstycken för att eliminera chans till igenkänning eller identifiering. Med svartmarkeringen försvann texten till fullo för att säkerställa anonymitet för tredje person.

4.7.4 Nyttjandekravet

Nyttjandekravet innebär att insamlad data endast får användas till den pågående forskningens ändamål och att uppgifter eller annan information inte vidarebefordras till obehörig part eller

används i andra syfte än vad som redogörs för (Eldén, 2020 s.31). Vi har endast använt den information som är relevant för att kunna besvara studiens frågeställningar. När uppsatsen godkänts kommer den skickas ut till samtliga respondenter som efterfrågat uppsatsen. När varje intervju har transkriberats har vi raderat ljudfilen. När uppsatsen godkänts raderas de transkriberade intervjuerna.

5. Resultat & Analys

I detta avsnitt kommer vårt empiriska material att presenteras och jämföras med tidigare forskning samt förklaras utifrån vårt teoretiska ramverk. Vi har valt att dela upp avsnittet i tre delar kopplade till våra frågeställningar, “Att komma i kontakt med personer som utövar våld i nära relation”, “Socionomers stöd till personer som utövar våld i nära relation” och “Socionomers upplevda hinder”.

5.1 Att komma i kontakt med målgruppen

Resultaten i denna studie visar att socionomerna främst kommer i kontakt med personer som utövar våld i nära relation genom remittering från andra verksamheter inom socialtjänsten eller då personerna kommer av fri vilja eller på uppmaningar från anhörig.

Resultatet visar också att det kan finnas personliga hinder hos individen som utövar våld i nära relation vilket kan försvåra för socionomer att nå ut för att erbjuda stöd. Resultatet visar också hur skam, stigma och bristande tillgänglighet är faktorer som skapar hinder i möjligheten för socionomer att komma i kontakt med målgruppen.

5.1.1 Information om verksamheten

Socionomerna som arbetar med att nå ut med information om verksamheterna de arbetar i till samhället och till målgruppen redogör för detta på följande sätt; information på kommunens hemsida, broschyrer och visitkort som delas ut på platser där människor rör sig. Dessa platser omfattar skolor, barnavårdscentraler, mödravårdscentral, vårdcentral och andra delar av socialtjänsten. Vidare berättar en socionom om regelbunden kontakt med psykiatrin för att de ska ha kännedom om socialtjänstens insatser. En annan intervjuperson berättar att denna vid flertal tillfällen har medverkat i den lokala tidningen i syfte att ge information och inge hopp om att det finns stöd och behandling. Personen berättar även om samarbete med kriminalvården. Resultatet visar att socionomerna upplever svårigheter med den aktuella

informationsspridning inom de verksamheter de arbetar inom. En socionom uttrycker att denna inte tror att sociala medier är den rätta kanalen för verksamhetens klientel. En annan socionom uppger att denna inte tror att det finns vetskap om deras verksamhet bland stadens medborgare och att det i det flesta fall är klienter remitterade från andra verksamheter som kommer till dem.

När det gäller våld, alltså så tror jag inte folk vet att vi jobbar med våld här utan det är någonting som sker internt. Alltså att man remitteras hit internt ifrån socialsekreterare på vuxenenheten. Jag är osäker på om man på familjeenheten vet att vi jobbar med våld (Intervjuperson 2, 2025).

Vidare uttrycks frustration kring frågan om att nå ut med information om den egna verksamheten till samhället:

Ja då har jag som jag antydde innan upplevt en del frustration va, för att om vi jämför oss med jag pratade med mina kollegor från som jobbar i XX med våld så har ju dom 80 pågående ärenden kontinuerligt. Om man då jämför storleksmässigt så borde vi ha 20 stycken ärenden här pågående samtidigt. Jag nämnde ju att jag har haft 3 under loppet av ett halvår här va så det är ju 17 för lite... Och jag tänker att det och det finns ju inget, alltså jag tänker, tänker mig att det finns ju inget effektivare sätt att stoppa våld mot kvinnor än att jobba med männen som utövar våldet. /../ Det är lite frustrerande då att se då att det bara är 3 pers vi har kommit åt va (Intervjuperson 2, 2025).

Vidare uppmärksammas försök att stötta andra kollegor till att våga ställa frågor om våld, de menar att om de professionella inte är bekväma med att prata om våld så blir det svårt för en person som utövar våld att prata om det. Detta är viktigt för att upptäcka våldet och kunna remittera vidare till specialiserade verksamheter som arbetar med personer som utövar våld i nära relation då byråkratin i organisationen kräver detta. Detta kan utifrån Lundberg & Bergmark (2021, ss.193-196) ses som förebyggande då deras studie visar att många socialarbetare inte ställer frågor om våld med anledning av osäkerhet.

5.1.2 Klienter genom hänvisning från socialtjänsten eller på eget initiativ

Resultatet visar att intervjupersonerna kommer i kontakt med personer som utövar våld i nära relation efter att personer har hänvisats vidare från andra verksamheter inom socialtjänsten. Här nämns att personer kommer efter utredning hos barn och familj, familjerådgivningen och efter möte med socialsekreterare. Trotter (2015, s.43) beskriver hur ofrivilliga klienter ofta är aktuella inom flera olika verksamheter då det ofta föreligger en mångsidig problematik eller samsjuklighet. De som arbetar med ofrivilliga klienter är ofta "case-managers" som utreder behov och skickar klienterna vidare till mer specialiserade verksamheter. (Trotter 2015, s.44). Trotter (2015, s.8) lyfter också hur organisationens förväntningar och normer kan påverka socialarbetaren och menar att dessa kan pressa arbetare till att agera på specifika sätt. En av intervjupersonerna beskriver även hur klienter kommer på eget initiativ. "Det är ju frivilligt alltså dom som, dom som tar kontakt det är ju att dom själv eller vissa gånger så är det kanske partnern också, att tillsammans att dom ser att ja men jag behöver få hjälp med det här." (Intervjuperson 5, 2025). Samtidigt beskriver både intervjuperson 2 och andra intervjupersoner vikten av att smida medan järnet är varmt. Trotter (2015, ss.45-46) menar att den byråkratiska karaktären hos denna process kan leda till tidigt avbrott. En av intervjupersonerna beskriver det på följande sätt: "Prioritera så fort som möjligt. Det här är jätteviktigt för fönstret för motivation och förändring, den brukar vara väldigt liten öppen så man måste fånga den direkt. Så man får prioritera det här" (Intervjuperson 1, 2025). Ett mer fokuserat och personligt tillvägagångssätt har större chans att lyckas med denna typ av klient (Trotter 2015, s.46).

Vidare beskriver en av intervjupersonerna hur den inledande kontakten för att få stöd kan ta tid:

Alltså nu ska det ju då först ska man då i värsta fall ska man då ringa kommunväxeln eller ett mottag också ska man till ett mottag om man nu ringt kommunväxeln. Också ska man då från mottaget ska man då ställas massa frågor och så ska man få ett ärende som blir hos en socialsekreterare också ska man då utredas av socialsekreteraren. Förhoppningsvis så har socialsekreteraren mandat att fatta beslut om behandlare under utredningstiden annars så är det upp till 4 månader innan man får ett beslut (Intervjuperson 2, 2025).

Intervjuperson 2 beskriver att deras jobb i socialtjänsten till stor del består av vad intervjupersonen beskriver som “att vända papper” och utreda om de personer som söker hjälp är i behov av den hjälp de själva tycker att de är. Detta standardiserade förfarande på många socialtjänster kan verka hindrande för flexibilitet och för individuellt anpassade lösningar för att bemöta klienterna. Detta kan direkt hindra initial kontakt med målgruppen, vilket Totter (2015, ss.44-46) också lyfter. Bukhari et al. (2021, s.13) menar även att detta kan bli en flaskhals i socialarbetarnas arbetsbelastning . Samtidigt som Al Ketbi et al. (2022, s.861) påtalar att den första kontakten med ofrivilliga klienter är avgörande för kommande arbete.

5.1.3 Hinder som finns för att söka stöd

Resultatet visar att socionomerna inom socialtjänsten upplever hinder i hjälpsökandet hos personer som utövar våld i nära relation. Känsla av skam och stigmatisering kan enligt intervjupersonerna vara ett centralt hinder för att söka hjälp. Goffman (2021, ss. 77-80) beskriver stigma genom den sociala identiteten, vilken inte handlar om vem individen är utan hur individen uppfattas av andra i sociala sammanhang och vidare vilken roll som tillskrivs denna. Identiteten konstrueras i det sociala mötet och påverkas av förväntningar, normer och stereotyper. Här kan en individ tillskrivas en negativ identitet till följd av ett stigma. En annan typ av identitet Goffman (2021, ss.153-156) talar om är jagidentitet, denna identitet beskrivs som individens subjektiva känsla av sig själv, sin situation och hur individen förhåller sig till sin skiljaktighet från normen.

Att det är skam. Det är mycket, man vill inte skylda med att jag har slagit min fru eller min partner eller mina barn eller kanske mamma eller pappa eller syskon för det kan det ju också vara att det är så mycket skamfullt. ../ Ingen vill ju egentligen vara där. Den onda liksom (Intervjuperson 1, 2025).

Socionomernas beskrivning av hur individer inte talar om sin problematik kan ses som en förståelse för rädslan att tillskrivas en negativ social identitet och en förståelse för individens bild av sig själv. Scheff (2003a, s.247) ger ytterligare en förklaring till svårigheterna målgruppen möter i att artikulera sina tillkortakommande med beskrivningen att skam ofta undertrycks och hamnar i människans omedvetna. Samtidigt utmanar Scheff (2003a, ss.241-248) Goffmans (2021) syn på människan och dess framställning och menar att skam är en biologisk emotion som innefattar många andra emotioner. Detta kan ge en bredare

förståelse för vilka svårigheter man möter i arbetet med personer som utövar våld i nära relation och kan ge en mer nyanserad inblick i varför det kan vara problematiskt för personer att uttala det våld som utövats mot närstående. Intervjupersonerna beskriver skam och stigma på följande sätt:

Mäns våld mot kvinnor, det är oerhört skambelagt. Det är också därför jag tror att det svalnar så snabbt, det är oerhört skambelagt. Jag tror att det är mer skambelagt än, min gissning än, än drog eller missbruk så jag skulle säga att det är det allra största hindret (Intervjuperson 2, 2025).

Resultatet visar också på bristande tillgänglighet i hur socialtjänstens kontor är belägna samt hur processen vid hjälpsökande ser ut inom verksamheten. Flera intervjupersoner talar om hur socialtjänstens placering och tillgänglighet samt människors uppfattning av socialtjänstens arbete kan stå som ett hinder för benägenheten att söka stöd och hjälp. Detta menar Al Ketbi et al. (2022, s.861) påverkar engagemangsprocessen hos klienten. Enligt Sotero et al. (2016, ss.51-52) inkluderar åtkomstfunktionen inte bara geografisk placering utan även öppettider, kulturell lämplighet, kvalificerat professionellt stöd och den övergripande kvaliteten eller nivån på tjänsten. Intervjupersonerna resonerar på följande sätt:

Jag tänker man behöver ju också ha ett ställe där det är lätt att komma till. Ja jag tänker rent den fysiska miljön, är det utpekande om jag kommer och någon ser ah ser alla nu vet dom vad jag gör eller inte alltså jag tänker vi får tänka på sådana saker med (Intervjuperson 1, 2025).

Intervjuperson 5 fortsätter resonera kring placering och berättar om skillnaden utifrån att arbeta i en mindre eller större stad:

Här i XX [större staden] har det varit eh, alltså då förknippat med myndighet alltså det är, det är liksom en myndighetsdel, och det tror jag är väl faktiskt fortfarande är det i huvudsak alltså de är ju gott gömda bakom murar och ja. Alla dom sitter på XX, dom sitter tillsammans med XX [annan verksamhet] där då men rent som politiskt eller juridiskt sett så är dom också placerade på myndighetssidan och har en mer kontroll och bestraffande attityd än vad vi hade i XX [mindre stad]. Då var det mycket mer öppet, vi var en del av öppenvården, och dom kunde, de flesta kom

direkt till oss, de behövde inte gå via någon annan utredning eller mottagning än nåt sånt men vi hade en mycket mer öppen.. Och de resulterade också i att resultatmässigt så hade vi större volym och jobba med (Intervjuperson 5, 2025).

5.2 Stöd till personer som utövar våld i nära relation

Resultatet visar att socionomerna främst arbetar med samtal som metod och att de inte arbetar efter standardiserade manualer. Resultatet visar också vikten av relationsskapande och arbetsallians samt att fördjupade kunskaper tillsammans med klienten är fördelaktigt i arbetet. Avslutningsvis visar resultatet en skillnad i arbetet hos socionomerna i fråga om utvärdering av metoder och insatser.

5.2.1 Insatser

Resultatet visar att de socionomer som vi intervjuat arbetar med olika metoder. Alla intervjupersoner uppger att de främst arbetar med samtal individuellt och i grupp. Fyra av fem intervjupersoner använder sig av psykoedukation vid behandling. Resultatet visar också att de flesta inte arbetar med någon specifik metod eller med standardiserade manualer utan använder sig av delar i olika utbildningar de deltagit i för att få till en struktur. Lundberg & Stranz (2019, ss.56-58) skriver att socialtjänstens arbete med våld i nära relationer till stor del ligger på individnivå samtidigt som de argumenterar för att kvaliteten i arbetet inte ska vara beroende av enskild person och uppfattas slumpmässigt till följd av bristande rutiner.

Samtidigt ser vi att de verksamma socionomerna anpassar sig efter en målgrupp de beskriver som svåra att motivera och behålla i behandling. Därför kan det finnas skäl att kombinera flera olika kunskaper och metoder för att göra så stor påverkan som möjligt under begränsad tid. Detta stämmer överens med hur Al Ketbi et al. (2022, ss. 859-861) och Bukhari et al. (2021, s.13) beskriver målgruppen och utmaningarna i arbetet med dessa. Frånvaron av standardiserade metoder eller användning av manualer kan också vara en upplevd otydlighet i det politiska uppdraget som den informella strukturen i organisationen försöker kompensera för. Lundberg & Stanz (2019, ss.56-57) lyfter att verksamma inom socialtjänsten uttrycker önskan om kompetensutveckling utifrån politiska prioriteringar.

5.2.2 Relationsskapande, arbetsallians och gruppsamtal

På frågan vad socionomerna anser fungerar bäst i arbetet med personer som utövar våld visar resultatet att relationsskapande och arbetsallians är centralt. Detta överensstämmer med Sörmark, Bildtgård & Hübner (2024, s.9) som framhåller att förtroende och tillåtelse från klienten krävs för att kunna påverka till ett förändrat beteende. Sjögren (2018, ss.142-147) menar dock att om för mycket fokus läggs på relationsskapande finns det risk att kontakten fortlöper för att relationen mellan behandlare och klient i sig blir så viktig. Intervjuperson 1 resonerar kring detta och menar att hjälp från kollegor för att hitta balans och för att tänka klart och inte bli för mjåkig som behandlare är av stor vikt i arbetet. Intervjuperson 1 fortsätter och resonerar på följande sätt:

Först och främst tror jag skapa, att dom får en tillit till en. Att dom känner sig avslappnade och känna att det här var inte farligt att komma och prata med mig. Alltså mycket tid på allians arbete, skapande, trygghet. Det är nummer ett. Och att dom känner att jag är inte rädd för frågan. Jag är inte rädd för att prata om ämnet (Intervjuperson 1, 2025).

En av intervjupersonerna argumenterar för fördelarna med att arbeta med personer som utövar våld i nära relation genom gruppsamtal. Intervjupersonen beskriver hur personer som utövar våld i nära relation många gånger känner sig marginaliserade och utanför. Det blir extremt ensamt då de inte kan prata med andra om sin situation. Genom att arbeta i grupp kan man minska stigmatiseringen och skapa ett klimat där man kan prata om våldet. Intervjupersonen förklarar att gruppdeltagandet kräver engagemang och gör på så sätt våldet talbart. McDonagh et al. (2023, ss.5-8) beskriver hur benägenheten att erkänna sina problem och aktivt arbeta med dessa påverkar huruvida personer fullföljer behandling. När individer får ta del av andra människors problematik kan det ha positiv effekt på benägenhet att kunna erkänna sin egen situation.

5.2.3 Fördjupade kunskaper om situation och ilska

Två intervjupersoner lyfter upplevelsen av att fördjupade kunskaper om situationer och ilska har god påverkan på arbetet i att förändra ett våldsamt beteende. Intervjuperson 3 berättar att han lägger ganska mycket tid och återkommer ofta till att fördjupa sig i situationer.

Intervjupersonen menar att det är något som många behöver träna på. Intervjupersonen förklarar fortsatt hur denna hjälper personer att hitta förklaringar genom att lägga tillbaka frågor på händelser: "hur tror du att hon känner då eller varför tror du att hon gjorde så?" (Intervjuperson 3). Gottzén (2013, ss.75-76, s.86) lyfter hur våldsutövande män kan använda skam som en narrativ strategi som omdefinierar handlingarna och gör våldet mindre betydelsefullt i syfte att inte framstå som avvikande. Scheff (2003b, s.736) beskriver skam som emotion som något som personer vill undvika och det kan göras med undertryckande av känslan eller av att byta ut emotionen skam mot andra känslor som t.ex. ilska eller våld. Genom att fördjupa förståelse för ilska samt förklaringarna under våldsamma situationer kan skam minska och förståelsen för individens handlingar och situation nyanseras. Vidare lyfter intervjuperson 5 hur ilska är en grundläggande känsla men att det har betydelse för när och hur den tar sig uttryck. Intervjuperson 5 förklarar på följande sätt:

alltså ilska eller aggressivitet, att man ser lite fult på det, men det är ju inte det i de flesta fall, de blir ju fel om det är riktat mot fel person eller fel situation. Alltså att du går hem ifrån jobbet också är jag arg på min chef men min fru får höra det eller jag är arg på henne då eller min, jag kan vara arg på min fru på morgonen sen kommer jag hem på eftermiddagen också så skäller jag ut henne då alltså det är fel situation och sen är det också det här med proportion. Alltså storleken på min ilska eller aggressivitet alltså den ska ju också vara i proportionerligt till som man pratar om i strafflagen också om våld jag kan försvara mig om det är i proportion till det som jag blir utsatt för men är det så att man proportionerligt uttrycker för mycket ilska då, då har man ett problem (Intervjuperson 5).

5.2.4 Skillnader i utvärdering av insatser och metoder

Resultatet visar att utvärdering av den egna verksamheten och de insatser som erbjuds inte görs enligt rutin. Av fem intervjupersoner beskriver två att de genomför metodutvärderingar. Intervjuperson 4 beskriver att de alltid gör en utvärdering efter avslutat ärende. I utvärderingen tittar de på målbild, varför ärendet avslutas och vad som händer framåt. Intervjupersonen beskriver att de då ser vilka metoder som används och vad resultatet blivit, om det finns tillfälle pratar de även med klienterna om deras upplevelse. Intervjuperson 1 berättar att de arbetar med "feedback informant treatment" som innebär 4 frågor som handlar om personens välbefinnande från dagen man träffas och en vecka bakåt samt ett avslut där

personen får svara på frågor om hur samtalet med socionomen har varit och om samtalet har berört rätt saker. Detta innebär en direkt feedback till behandlaren samtidigt som intervjuperson 1 beskriver andra fördelar på följande sätt:

Ah det blir det. Och det är väldigt, väldigt bra faktiskt för det är ju det där också det är ju just det där att vi sitter ju på en makt vi som jobbar med socialtjänsten och det här får man direkt och då är det ju det här att klienterna känner också sig delaktig i sin egen behandling och gör ju det att det går ju framåt det handlar om relationsskapande med. Det är ju en sak kommer vi och bara säger amen du har gjort fel, du har gjort helt fel direkt ah men det vet dom ju men det här bygger man upp med så får man mer förtroende också berättar personen mer och mer och mer och då kan man jobba mer och mer med kärnan. Med problematiken (Intervjuperson 1, 2025).

Tre av intervjupersonerna säger att de i verksamheten inte gör några metodutvärderingar. Detta fann vi mycket förvånande. Intervjuperson 2 säger att de inte har några implementerade uppföljningssystem, att de inte har hittat några instrument samtidigt som de inte har någon grund för utvärdering i sitt arbete som det ser ut idag. Intervjuperson 3 menar att man inte kan eller gör någon utvärdering, intervjupersonen beskriver att det är skillnaden mellan att arbeta på uppdrag och på service. När man arbetar på service finns ingen sådan struktur, utan det är bara klientens övriga familj som kan säga om det blivit någon skillnad. Intervjupersonen menar att det inte går att utreda men att man kan erbjuda partnerkontakt och att de efter tre månader gör en avstämning med klienten. Intervjuperson 5, som idag arbetar med annat uppdrag, beskriver sina erfarenheter av arbetsplatser där man gjort statistik men att ingen använde sig av den eller gjorde någon vidare analys eller utvärdering av statistiken. Intervjupersonen summerar på följande sätt:

././ Jag vet inte hur det är nu, hur mycket statistik man för idag men och XX [mindre stad] hade ju också lite sån ja jag vet inte, inte någon speciellt bra utvärdering så man säga det är alldeles för många verksamheter som inte gör någon statistik eller utvärdering av arbetet och det blir lite sån tillfällig ja men du kan fråga en person ././ (Intervjuperson 5, 2025).

Ljungwald & Elias (2010, ss.182-185) diskuterar och styrker med sin studie att införandet av målgruppen våldsutövare i socialtjänstlagen inte medförde några förändringar i socialtjänstens juridiska ansvar för utsatta personer, utan snarare var en symbolisk åtgärd som signalerade engagemang för brottsoffer. Således blir klienter stolpar i ett system utan faktisk förankring i huruvida insatserna skapat en beteendeförändring eller ej.

5.3 Socionomers upplevda hinder

Resultatet visar att hur man benämner personer som utövar våld i nära relation och det sociala problemet våld ger konsekvenser för arbetet då det kan öka klientens känsla av stigmatisering och utanförskap och således benägenheten att söka hjälp. Resultatet visar också att det påverkar relationen mellan socionomen och klienten. Vidare visar resultatet att socionomerna identifierat demografiska och organisatoriska hinder som försvårar rekrytering och kontinuitet i kontakten med målgruppen.

5.3.1 Hinder utifrån att placera i ett fack

Resultatet visar att intervjupersonerna ser ett negativt samband med användandet av begreppet våldsutövare. Sambandet kan tolkas utifrån Goffmans begrepp om personlig identitet, vilken ses som något fast som också gör att personen kan pekats ut ur ett socialt sammanhang (Goffman 2021, ss.91-99). Flera intervjupersoner menar att begreppet är normativt laddat och stigmatiserande och att begreppet i sig kan skapa hinder för målgruppen att söka stöd hos verksamheterna. Intervjuperson 5 beskriver våld som ett uttryck för känslor som leder till ett beteende. Här nämns känslor som ilska, sorg, att inte känna sig förstörd och marginaliserad. Våldet blir då ett uttryck för utanförskap och ett sätt att försöka kommunicera. Samtidigt försvårar dessa känslor alliansen mellan socionomen och klienten och skapar ytterligare svårigheter (Bukhari et al. 2021, s.13). Intervjuperson 2 fortsätter:

Alltså att om man tänker att man är något så är det väldigt svårt och förändra det man är men det man gör kan man ju förändra...så att och det är ju just också att beteende inte nödvändigtvis är kopplat till identitet va. /../ vår identitet och jag tänker att det blir i förändringsarbete så blir det destruktivt eller det blir ett hinder i förändringsarbete att identiteten förknippas med den vi

är och särskilt då när det kommer till våld och missbruk därför att det är så stigmatiserande (Intervjuperson 2, 2025).

Goffman (2021, s.156) beskriver hur individen förhåller sig till sin skiljaktighet från normen och hur personen bemöts påverkar denna subjektiva känsla av stigma. Vidare menar Goffman (2021, s.156) att omvärldens sätt att förhålla sig till personen med ett stigma blir missgynnande för denna. Intervjupersonerna tar avstånd från att bidra ytterligare till denna stigmatisering genom hur de väljer att formulera sig om personen, målgruppen och det sociala problemet våld i nära relation samt hur de arbetar med bemötande.

De svårigheter socionomerna möter i arbetet med personer som utövar våld i nära relation för att erbjuda stöd och hjälp kan vi vidare förstå utifrån Al Ketbi et al. (2022), som talar om ofrivilliga klienter. Särskilt genom McDonagh et al. (2023) som belyser individens benägenhet till förändring. McDonagh et al. (2023, ss.5-8) uppmärksammar att individen måste vara villig att erkänna sina problem och arbeta aktivt med dessa för att kunna skapa förändringar. De individer som är oärliga genom att de döljer sina tankar, känslor och våldsamma beteenden har en lägre benägenhet att fullfölja behandling. Utifrån McDonagh et al. (2023) studie tänker vi att individer som själva inte är medvetna om sitt eget beteende också blir svåra att nå ut till med anledning av att de inte känner ett behov utifrån de stöd och insatser som socionomerna erbjuder. Intervjuperson 4 resonerar kring dessa svårigheter samtidigt som hen lyfter idéer om hur man skulle kunna arbeta på andra sätt:

Jag tänker att man skulle kunna jobba mycket, mycket mer med lokalsamhället alltså jobba mycket mer med organisationer som redan finns liksom i XX här där jag jobbar finns jättemycket grupper och organisationer som redan jobbar i området och har ett högt förtroende för ah allmänheten litar på dom. /../ För jag vet inte om det är hjälpsamt och trycka upp broschyrer och sätta upp, göra olika instagram sidor jag vet inte jag tror inte det, dom personerna som ser det jag tror redan att de är medvetna om att hjälpen finns. Sen finns det ju den här jättestora gruppen som inte har någon aning om vad socialtjänsten gör (Intervjuperson 4, 2025).

5.3.2 Strukturella hinder

Resultatet visar på det sociala arbetets komplexitet, där socionomerna möter individer som lever med flera typer av problematik samtidigt. Enligt Trotter (2015, ss.43-44) är detta vanligt förekommande bland ofrivilliga klienter. Flera intervjupersoner pratar om samsjuklighet och beskriver missbruk och beroende som vanligt förekommande bland de personer de möter. Dessa problem faller utanför vad den egna verksamheten kan hantera eller påverka och en intervjuperson uttrycker frustration på följande sätt:

Eh, psykisk ohälsa alltså, rädsla inför vad skulle det innebära om jag skulle berätta, okunskap kring vad kommer hända alltså kan man få någon hjälp, kan det bli bättre, missbruk, psykisk ohälsa men de yttre är väl också typ, amen att vården ser ut som den gör typ. Att det inte finns traumabehandling typ att tillgå, att människor lever i arbetslöshet och utanförskap och mår skit typ. Och att det blir svårt då som socialarbetare att förmedla hopp när man vet hur det ser ut. Och synen på kvinnor, synen på män, könsroller. Det är ganska stora hinder (Intervjuperson 4).

Dessa problem tolkar vi som strukturella. Samtidigt lyfter Trotter (2015, ss.43-44) en ökad grad av specialisering inom verksamheter. Resultatet visar också vikten av väl utvecklad samverkan mellan socialtjänstens olika verksamheter och inom organisationens fält i stort. Resultatet från tidigare avsnitt visar att hur man väljer att placera verksamheterna kan ha direkt resultat på utfallet av insatserna och människors benägenhet att söka sig dit (Sotero et al. 2016, ss.51-52). Intervjuperson 5 resonerar kring detta då intervjupersonen arbetat i olika kommuner där stödet till personer som utövar våld var beläget inom öppenvården i den ena kommunen, men tillhörde socialtjänstens kärnverksamhet i den andra och större kommunen. Intervjuperson 4 fortsätter:

Förlåt, det blir deppigt. Men det är svårt att arbeta med ett allvarligt problem som är, som hänger ihop med så många andra svåra allvarliga problem som också behöver lösas. Det krävs jävligt mycket av en individ att klara av det då. Att det är så mycket annat som går emot en typ (Intervjuperson 4, 2025).

Resultatet visar att socionomerna känner till detta och arbetar medvetet och aktivt med att förebygga detta gap mellan organisationen och medborgarna. Vidare lyfter två

intervjupersoner att det är svårt att rekrytera socionomer till att arbeta med personer som utövar våld i nära relation. Intervjuperson 5 berättar att kvinnliga kollegor uttalat att de inte vill arbeta med våldsutövare. Intervjuperson 1 uttrycker att det kanske beror på att våldet är stigmatiserande, något fult och hemskt. Intervjupersonen fortsätter med att våld inte ska finnas, men då behöver någon arbeta med det vilket blev anledningen till att intervjuperson 1 började. Lundberg & Bergmark (2021, ss.193-196) beskriver med hjälp av sin insamlade empiri från 2014 skillnader i socialarbetares förtroende för sin egen förmåga att identifiera och hantera ärenden relaterade till våld, studien visar att endast fyra av tio socialarbetare ofta ställer frågor om våld. Osäkerhet kring sin förmåga att hantera våldsrelaterade ärenden skulle kunna vara ytterligare en förklaring till varför socionomer inte söker denna typ av arbete.

Diskussion

I detta avsnitt kommer vi sammanfatta resultatet av studien relaterat till vårt syfte och våra frågeställningar. Vi kommer att diskutera metodologiska konsekvenser och lyfta våra tankar utifrån resultatet som framkommit samt ge förslag på vidare forskning inom området. Vi kommer också presentera en kvalitativ metaanalys av den nyinstitutionella teorin för att föra vidare resonemang om vår empiri.

Syftet med vår studie var att söka förståelse för hur socionomer inom socialtjänsten arbetar med personer som utövar våld i nära relation. Socionomerna vi intervjuat beskriver att de kommer i kontakt med personer som utövar våld i nära relation genom information till samhällets medborgare via olika mediekkanaler och genom ärenden mottagna från andra verksamheter inom socialtjänsten. Socionomerna beskriver skam och stigma hos målgruppen som stora hinder för att söka kontakt med deras verksamheter och beskriver också hur socialtjänstens utformning som myndighet och placering i städerna verkar försvårande för en målgrupp som i många avseende är svår att arbeta med och behålla i behandling. Detta trots att socionomerna beskriver att snabb kontakt är av stor vikt och att första mötet är av avgörande karaktär.

Socionomerna som vi intervjuat arbetar främst med samtal och psykoedukation men utan standardiserade metoder. Istället anpassar de arbetet genom att kombinera olika kunskaper. Tillitsfulla relationer och arbetsallians ses som avgörande för förändring, samtidigt som gruppsamtal och arbete med ilska och skam lyfts som viktiga inslag. Utvärdering sker i

begränsad utsträckning, ofta utan strukturerade metoder. Detta gör det svårt att bedöma insatsernas effekt och riskerar att arbetet blir mer symboliskt än verkningsfullt.

Socionomerna som intervjuats i denna studie beskriver en rad svårigheter i arbetet med personer som utövar våld i nära relation. Resultatet visar att begreppet "våldsutövare" upplevs som stigmatiserande. Socionomerna betonar vikten av att skilja på identitet och beteende eftersom stämplarna kopplade till identitet försvårar förändringsarbete. Socionomerna beskriver hur de därför försöker undvika att förstärka stigma genom sitt språk och bemötande.

Dessutom lyfts svårigheten att rekrytera socionomer till arbete med personer som utövar våld i nära relation, vilket kan bero på både ämnets känslomässiga laddning och brist på tilltro till den egna kompetensen.

Socionomerna beskriver också hur verksamhetens organisatoriska placering och byråkratiska hinder påverkar klienters benägenhet att söka hjälp och kan försvåra socionomernas arbete samt påverka deras handlingsutrymme. Fältet är, enligt DiMaggio och Powell (1983, s.150) politiskt konstruerat och styrs av ett antal institutionella krafter som formar organisationsbeteende. Det centrala antagandet i den nyinstitutionella teorin är att organisationer inte endast formas av tekniska och funktionella behov, utan också av krav på legitimitet i ett bredare samhälleligt sammanhang (Meyer & Rowan 1977, s.341). Meyer & Rowan (1977, ss.344-349) bidrar med en fördjupning i hur organisationer upprätthåller legitimitet genom ceremoniell konformitet – ett fenomen där formella strukturer och rutiner existerar främst för att ge intryck av rationalitet och effektivitet snarare än för faktisk praktisk nytta. Detta syns i hur socialtjänsten implementerar politiska reformer symboliskt, utan att det alltid leder till förändring i det dagliga klientarbetet. Fenomenet löskoppling blir här centralt: regler och rutiner kan existera parallellt med ett informellt arbetssätt där personalen anpassar sig efter klientens behov i praktiken (Meyer & Rowan 1977, s.343). Det innebär att verksamheten är anpassningsbar i praktiken, trots en formellt stel struktur – något som möjliggör ett visst handlingsutrymme för socionomerna men också skapar spänningar mellan formell struktur och faktisk praktik. Vi ser att den formella strukturen direkt påverkar klientarbetet på ett sätt som intervjupersonerna uppmärksammar som problematiska.

Den nyinstitutionella teorin erbjuder ett verktyg för att förstå varför statligt organiserade verksamheter ofta uppvisar likartade strukturer och beteenden, trots olika lokala förutsättningar. Genom isomorfism, ceremoniell konformitet och löskoppling kan vi förstå

varför verksamheter som socialtjänsten blir homogena, men också hur de försöker navigera mellan formella krav och praktiska behov (Meyer & Rowan 1977, ss.348-349, DiMaggio & Powell 1983, ss.149-150, Eriksson-Zetterquist 2009, s.69). Organisationernas strävan efter legitimitet och anpassning till normativa förväntningar bidrar till att reproducera samhälleliga normer och värderingar, vilket i sin tur upprätthåller marginalisering och utanförskap bland vissa grupper, likt vad intervjupersonerna säger. Det nyinstitutionella perspektivet tycks därmed implicera att sådant utanförskap är systematiskt och strukturellt inbäddat, snarare än en konsekvens av enskilda socionomers beslut. Det nyinstitutionella perspektivet lyfter fram en dubbel logik i organisationer som socialtjänsten: å ena sidan lojalitet mot klienterna, å andra sidan efterlevnad av organisatoriska och statliga krav (Eriksson-Zetterquist 2009, ss.102-103). Denna dubbla lojalitet framträder tydligt i intervjupersonernas berättelser. De beskriver hur externa faktorer som kontorets placering, byråkratiska processer och samverkan med andra organisationer påverkar deras handlingsutrymme. Resultatet visar delvis hur socionomerna avviker från både det politiska och det professionella, evidensbaserade och metodbaserade uppdraget men vi kan se att detta är en anpassning till ovanstående motstånd i och mellan organisationerna samt de psykosociala svårigheterna hos målgruppen. Detta visar på socionomers anpassningsbarhet för att kunna genomföra vad de anser är ett gott klientarbete.

Vi intervjuade fem socionomer och detta är ett litet antal som får konsekvenser för huruvida vi kan dra generella slutsatser av dess resultat. Utifrån vårt syfte valde vi att enbart intervju personer med socionomexamen. Hade vi istället valt att intervju personer som arbetar inom området oavsett profession hade vi eventuellt kunnat generera fler intervjuer och på så vis få en bredare bild av arbetet med personer som utövar våld i nära relation. Våra teoretiska utgångspunkter är Goffmans teori om stigma och Meyer & Rowan samt DiMaggio & Powells förklaring av det nyinstitutionella perspektivet. Med hjälp av teorin om stigma har vi kunnat förstå socionomernas beskrivningar av målgruppen och deras förhållningssätt. Samtidigt är teorin begränsad utifrån att inte ta hänsyn till individens omgivning och då den inte ger en djupare förklaring av begreppet skam. Med psykodynamisk teori hade vi kunnat belysa både den teoretiska utgångspunkt som många socionomer har eller vidareutbildar sig inom samtidigt som vi belyst målgruppens medvetande med en mer psykologisk inriktning (Payne 2015, ss.130-158). Det nyinstitutionella perspektivet ville vi skulle ge en förståelse för socionomens sammanhang och hur detta kan påverka deras arbete för att således kunna ge ett bredare perspektiv på vår studie. Dock fann vi att teorin inte stämde överens med de

forskningsfrågor vi undersökte då vi undersökte socionomers arbete med personer som utövar våld i nära relationer och inte organisationen socionomerna arbetar inom. Därför valde vi istället att göra en metaanalys av empirin med hjälp av teorin för ett vidare resonemang. Det nyinstitutionella perspektivet lyfter inte heller hur socionomer kan påverka sitt sammanhang och organisationen de arbetar i eller hur makt verkar i organisationer.

Vår studie är viktig för att den belyser de möjligheter som finns för att utveckla både verksamheten och det egna arbetet med personer som utövar våld i nära relation.

Socionomerna besitter en kunskap som vi anser är värdefull att ta till vara på och denna kunskap bör vara grunden i skapandet av rutiner inom den egna organisationen. Samtidigt ser vi att några av svårigheterna vilar i de intrapersonella hos målgruppen och är svårt för socionomerna att påverka då det ligger inom och hos individen själv. Således är deltagandet i verksamheternas behandlingar låga. Våld i nära relationer är idag ett stort samhällsproblem. Samtidigt visar studiens resultat ett stort behov av utveckling när det kommer till att nå ut till personer som utövar våldet. I samarbete med polisen och genom uppsökande verksamhet tror vi att man skulle kunna nå fler personer som utövar våld och erbjuda dem insatser utifrån frivillighet.

I juli 2025 ska nya socialtjänstlagen träda i kraft vilket innebär att socialtjänsten ska bli mer lättillgänglig och insatser ska kunna beviljas utan föreliggande behovsbedömning. Nationellt visar detta på god vilja men socialtjänstens verkamma socionomer behöver rätt förutsättningar för detta. Utifrån resultatet anser vi att vidare forskning behövs i frågan om hur man kommer i kontakt med personer som utövar våld i nära relation samt hur den initiala kontakten bör se ut. Man bör utreda de hinder som föreligger hos organisationen och hur man kan utjämna dessa. Vidare tror vi att det underlättat för socionomerna att komma i kontakt med personer som utövar våld i nära relation om de fick tid och resurser att åka ut till olika platser och presentera sig själva, prata om våld och våldets mekanismer samt tillgängliga insatser. Detta skulle kunna vara inom andra verksamheter och arbetsplatser, särskilt på mansdominerade sådana. Vi tror att informationen är viktig för att göra våldet talbart samtidigt som en person som utövar våld i nära relation också får ett ansikte på socialtjänsten vilket kan minska distansen mellan medborgare och myndighet.

Referenser

Ahrne, G & Svensson, P. (2015) Kvalitativa metoder i samhällsvetenskap | Ahrne, G & Svensson, P. (red) *Handbok i kvalitativa metoder*. Upplaga 3. Stockholm: Liber AB ss.8-16.

Akademiska sjukhuset (2023) Psykosocialt behandlingsarbete.

<https://www.akademiska.se/for-vardgivare/sektioner/halsoprofessioner/psykosocialt-behandlingsarbete/> [2025-05-03]

Al Ketbi, R., Bukhari, F., Khurram, S & Hussain, S. (2022) Strategies to engage with involuntary clients. *Journal of Social Work*, Vol. 22(4) 857–875.

DOI: 10.1177/14680173221083454

Bukhari, F., Al Ketbi, R., Faheem, B., Rashid, S., Ahmed, A., & Shakir, K. (2021) Challenges in dealing with involuntary clients. *Cogent Social Sciences*, 7: 1918856.

<https://doi.org/10.1080/23311886.2021.1918856>

Bates, L & Stickley, T. (2013) *Confronting Goffman: how can mental health nurses effectively challenge stigma? A critical review of the literature*. *Journal of Psychiatric and Mental Health Nursing*, 20, 569–575. <https://doi-org.ludwig.lub.lu.se/10.1111/j.1365-2850.2012.01957.x>

Bryman, A. (2018) *Samhällsvetenskapliga metoder*. Upplaga 3. Stockholm: Liber AB.

DiMaggio J, P & W. W. Powell. (1983) Institutionalized Organizations: Formal Structure as Myth and Ceremony. *American Journal of Sociology* , Sep., Vol. 83, No. 2 (Sep., 1977), pp. 340-363. www.jstor.org/stable/2778293

Dowling, J & Pfeffer, J. (1975) Organizational Legitimacy: Social Values and Organizational Behavior. *The Pacific Sociological Review* , Jan., Vol. 18, No. 1 (Jan., 1975), pp. 122-136. www.jstor.org/stable/2778293

Eldén, S. (2020) *Forskningsetik. Vägval i samhällsvetenskapliga studier*. Upplaga 1:1. Lund: Studentlitteratur AB.

Enander, V., Holmberg, C & Lindgren, A. (2013) *Att följa samtiden - kvinnojourströrelse i förändring*. Stockholm: Bokförlaget Atlas.

Eriksson-Zetterquist, U & Ahrne, G. (2022) Intervjuer | Ahrne, G & Svensson, P. (red) *Handbok i kvalitativa metoder*. Upplaga 3. Stockholm: Liber AB ss. 56-78.

Eriksson-Zetterquist, U. (2009) *Institutionell teori: ideer, moden, förändring*. Upplaga 1:1. Malmö: Liber AB. [MTM]

Goffman, E. (2021) *Stigma: den stämplades roll och identitet*. Upplaga 5:2. Lund: Studentlitteratur AB. [MTM]

Holm, P. (1995) The Dynamics of Institutionalization: Transformation Processes in Norwegian Fisheries. *Administrative Science Quarterly*. Sep, Vol. 40 Issue 3, pp 398-422. 25p. DOI: 10.2307/2393791

Isdal, P. (2017) *Meningen med våld*. Upplaga 2. Stockholm: Gothia Fortbildning AB.

Justesen, L & Mik-Meyer, N. (2011) *Kvalitativa metoder. Från vetenskapsteori till praktik*. Upplaga 1:2. Lund: Studentlitteratur AB.

Ljungwald, C & Elias, R. (2010) The Emergence of Crime Victims as a Target Group in the Swedish Social Services Act. *Journal of Scandinavian Studies in Criminology and Crime Prevention* ISSN 1404-3858 Vol. 11 2010, ss.170–188. DOI: 10.1080/14043858.2010.523556

Lundberg, L & Bergmark, Å. (2021) Self-perceived competence and willingness to ask about intimate partner violence among Swedish social workers Självupplevd kompetens och beredskap att fråga om våld i nära relationer hos svenska socialarbetare - *EUROPEAN JOURNAL OF SOCIAL WORK*, VOL. 24, NO. 2, 189–200. <https://doi.org/10.1080/13691457.2018.1540970>

Lundberg, L & Stranz, H. (2019) A matter of choice- professionals' views on the incorporation of practical work with intimate partner violence into Swedish personal social services. *NJSR – Nordic Journal of Social Research* Vol. 10, ss.48-65.

[A matter of choice—professionals' views on the incorporation of practical work with intimate partner violence into Swedish personal social services](#)

Lundman, B & Hällgren Graneheim, U. (2017) Kvalitativ innehållsanalys. | Höglund Nielsen, B & Granskär, M (red.) *Tillämpad kvalitativ forskning inom hälso- och sjukvård*. Studentlitteratur AB. ss.219-234. [MTM]

McDonagh, T, Travers, A, Cunningham, T, Armour, C & Hansen, M. (2023) Readiness to Change and Deception as Predictors of Program Completion in Perpetrators of Intimate Partner Violence. *Journal of Family Violence*. <https://doi.org/10.1007/s10896-023-00676-7>

Meyer, W. J & Rowan, B. (1977) Institutionalized Organizations: Formal Structure as Myth and Ceremony. *American Journal of Sociology* , Sep., Vol. 83, No. 2 (Sep., 1977), pp. 340-363. www.jstor.org/stable/2778293

Nationella vård-och insatsprogram (2025) Psykoedukation vid depression och ångest hos vuxna. <https://www.vardochinsats.se/depression-och-aangestsyndrom/behandling-och-stoed/psykoedukation-vid-depression-och-aangest-hos-vuxna/> [2025-05-03]

Nilsson, G & Lövkrona, I. (2020) *Våldets kön. Kulturella föreställningar, funktioner och konsekvenser*. Upplaga 2:2. Lund: Studentlitteratur AB.

Okenwa-Emegwa, L. (2019) Globala perspektiv på våld i nära relationer, En granskning av doktorsavhandlingar vid Karolinska institutet, Sverige. *Socialmedicinsk Tidskrift*. 96(4):558-573. Röda Korsets Högskola, Hälsovetenskapliga institutionen, University of Gävle, Sweden.

Olsson, H. (2022) Röster från hedersvåldsutsatta unga kvinnor: om utsatthet och stöd och hjälp från socialtjänsten. *Socionomens forskningssupplement*. (51).

<https://socionomen.se/forskning/vetenskapliga-artiklar/hedersvaldsutsatta-unga-kvinnor-om-utsatthet-och-stod-och-hjalp-fran-socialtjansten/?q=forskning/vetenskapliga-artiklar/hedersvaldsutsatta-unga-kvinnor-om-utsatthet-och-stod-och-hjalp-fran-socialtjansten/>

Parsons, T. (2012) *The social system*. New Orleans, Louisiana: Quid Pro Books, LLC.

Payne, M. (2015) *Modern teoribildning i socialt arbete*. 3:e upplagan. Stockholm: Natur & Kultur.

Scheff, T. (2003a) Shame in self and society. *Symbolic Interaction*, Vol. 26, No. 2 , pp. 239-262. www.jstor.org/stable/10.1525/si.2003.26.2.239

Scheff, T. (2003b) Male emotions/relationships and violence: A case study. *Human Relations*, Vol 56(6), Jun. pp. 727-749. <http://dx.doi.org.ludwig.lub.lu.se/10.1177/00187267030566005>

SFS 2021:645 Socialtjänstlagen.

<https://juno.nj.se/b/documents/3581985?tab=literature> [2025-04-08]

Sjögren, J. (2018) Med relationen som redskap? – Om socialsekreterare, klientarbete och professionalitet i socialtjänsten. Diss. Institutionen för samhälls- och välfärdsstudier, Socialt arbete, Linköpings universitet.

<https://liu.diva-portal.org/smash/get/diva2:1247214/FULLTEXT01.pdf>

Skillmark, M., Agevall Gross, L., Kjellgren, C. and Denvall, V. (2019) The pursuit of standardization in domestic violence social work: A multiple case study of how the idea of using risk assessment tools is manifested and processed in the Swedish social services. *Qualitative Social Work*, 18(3), pp.469–485. DOI: 10.1177/1473325017739461

Skr. 2007/08:39 *Handlingsplanen mot mäns våld mot kvinnor, hedersrelaterat våld och förtryck och våld i samkönade parrelationer*.

<https://www.regeringen.se/contentassets/bc62728a94904029aca939ce937238e2/handlingsplan-for-att-bekampa-mans-vald-mot-kvinnor-hedersrelaterat-vald-och-fortryck-samt-vald-i-samkonade-relationer-skr.-20070839>

Smith, R. J., Atkinson, P & Evans, R. (2022) Situating stigma: Accounting for deviancy, difference and categorial relations. *Journal of Evaluation in Clinical Practice*.

DOI: 10.1111/jep.13749

Socialstyrelsen (2024a) *Socialstyrelsens utredningar av vissa skador och dödsfall 2022-2023*. (Artikelnummer: 2024-1-8880). [Socialstyrelsens utredningar av vissa skador och dödsfall 2022-2023](#)

Socialstyrelsen. (2024b) *Fler söker hjälp för att sluta använda våld i nära relation*.

<https://www.socialstyrelsen.se/om-socialstyrelsen/pressrum/press/flu-soker-hjalp-for-att-sluta-anvanda-vald-i-nara-relation/> [2025-03-02]

Sotero, L., Major, S., Escudero, V & Relvas, A P. (2016) The therapeutic alliance with involuntary clients: how does it work? *Journal of Family Therapy* 38: 36–58.

DOI: 10.1111/1467-6427.12046

Strid, S., Meier-Arendt, D. (2020) Våld som system: Våld, maskulinitet och förändring *Socialmedicinsk Tidskrift*, 97(2): 235-247.

<http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:oru:diva-83447>

Svensson, P & Ahrne, G. (2022) Att designa ett kvalitativt forskningsprojekt | Ahrne, G & Svensson, P. (red) *Handbok i kvalitativa metoder*. Upplaga 3. Stockholm: Liber AB ss.24-39.

Sörmark, M. (2024) Hur socialtjänsten fick ansvar för att förändra våldsutövares beteende.

Socialvetenskaplig tidskrift. Årgång 31, nummer 2. ss. 249-268.

<https://doi.org/10.3384/SVT.2024.31.2.4797>

Sörmark, M., Bildtgård, T & Hübner, L. (2024) Professionals understandings of men's violence against women, Professionella förståelser av mäns våld mot kvinnor.

EUROPEAN JOURNAL OF SOCIAL WORK, VOL. 27, NO. 2, ss. 413–426.

<https://doi.org/10.1080/13691457.2023.2297145>

Trotter, C. (2015) *Working with involuntary clients: A guide to practice*. Third edition.

London and New York: Routledge.

Unizon. (2025) Om Unizon. <https://www.unizonjourer.se/om-unizon/> [2025-04-06]

Weber, M. (1987) *Ekonomi och samhälle. Förståendesociologins grunder 3. Politisk sociologi*. Lund: Argos.

Bilagor

Bilaga 1: Informationsbrev

LUNDS UNIVERSITET
Samhällsvetenskapliga fakulteten

Att stoppa våldet - En kvalitativ studie om socialtjänstens arbete med personer som utövar våld i nära relation

Förfrågan om studiedeltagande

Hej!

Vi heter Elin och Monika och vi skriver just nu vår kandidatuppsats på socionomprogrammet vid Lunds universitet.

Syftet med denna uppsats är att söka förståelse för hur socionomer inom socialtjänsten arbetar med personer som utövar våld i nära relation.

Vår studie utgår från intervjuer med socionomer som är verksamma inom socialtjänsten och arbetar inom fältet våld i nära relation. Vi vill intervjua de socionomer med insatser riktade till personer som utövar våld i nära relationer. Intervjun tar cirka 60 minuter och kommer ske via zoom. Vid deltagande skickar vi en inbjudan via mejl.

Vid samtycke att delta kommer intervjun att spelas in. Dina uppgifter kommer att hanteras så att inte någon annan kan ta del av dem. I uppsatsen där utdrag av intervjun sedan publiceras förblir du anonym. Även andra uppgifter såsom arbetsplats etc. kommer att ändras eller tas bort för att undvika identifiering.

Ditt deltagande är helt frivilligt och du har rätt att avbryta din medverkan när som helst under processens gång. Vi vill poängtera att val att avbryta deltagandet eller avböja deltagandet inte påverkar behandlingen av integritetskänslig information.

När examensarbetet är slutfört kan du som deltagare få ta del av resultatet. Du blir informerad via mejl när arbetet är slutfört och vid intresse delas det med dig.

För deltagande är du varmt välkommen att mejla:

Elin Wahrburg - el0142wa-s@student.lu.se

Monika Langseth - mo0128la-s@student.lu.se

För mer anvisningar (bl.a. om biobank, datahantering, försäkringsfrågor) se:

<http://www.epn.se/media/4807/forskningspersonsinformationen%20slutjusterad%20okt%202007- pdf.pdf>

Bilaga 2: Intervjuguide

1 Kort presentation av oss

2 Allmän information

Syftet med denna uppsats är att söka förståelse för hur socionomer inom socialtjänsten arbetar med personer som utövar våld i nära relation.

3 Informerat samtycke

- Intervjun spelas in.
- Följande personuppgifter kommer att behandlas:
Namn, arbetsplats och e-postadress.
- Inspelningarna kommer att raderas direkt efter transkribering. Transkriberingen avidentifieras vid första bearbetning. Information av känslig karaktär om dig själv eller tredje person kommer att gallras.
- Ytterligare anonymisering kommer ske för det innehåll som publiceras i examensarbetet.
- När examensarbetet är fullgjort och godkänt av Lunds universitet kommer allt insamlat material raderas.
- Vi delar inte dina personuppgifter med tredje part.

Lunds universitet, Box 117, 221 00 Lund, med organisationsnummer 202100-3211 är personuppgiftsansvarig. Du hittar Lunds universitets integritetspolicy på www.lu.se/integritet

Du har rätt att få information om de personuppgifter vi behandlar om dig. Du har också rätt att få felaktiga personuppgifter om dig själv rättade. Om du har klagomål på vår behandling av dina personuppgifter kan du kontakta vårt dataskyddsbud via dataskyddsbud@lu.se. Du har även rätt att inge klagomål till tillsynsmyndigheten (Integritetsskyddsmyndigheten, IMY) om du tycker att vi behandlar dina personuppgifter på ett felaktigt sätt.

- Ditt deltagande är helt frivilligt och du har rätt att avbryta din medverkan när som

helst under processens gång utan en förklaring till detta. Vi vill poängtera att val att avbryta eller avböja inte påverkar behandlingen av integritetskänslig information.

- När examensarbetet är slutfört kan du som deltagare få ta del av resultatet. Du blir informerad via mejl om när arbetet är slutfört och vid intresse delas denna med dig.

Har vi ditt fulla samtycke till att fortsätta intervjun?

4 Intervjufrågor

Bakgrund

- Hur länge har du varit socionom?
- Hur länge har du arbetat med personer som utövar våld?
- Hur länge har du arbetat inom verksamheten du arbetar på idag?
- Har du något du vill tillägga?

Tema 1: Definitioner, begrepp & metoder

- Hur skulle du beskriva begreppet våld?
- Hur skulle du beskriva begreppet våldsutövare?
- Vilka metoder använder ni i arbetet med personer som utövar våld i nära relation?
- Har du något du vill tillägga?

Tema 2: Hur beskriver socionomerna att de kommer i kontakt med personer som utövar våld i nära relation?

- Hur gör ni för att samhället ska få kännedom om era insatser för personer som utövar våld?
- Hur beskriver du att du som socionom kommer i kontakt med personer som utövar våld i nära relation?
- Vilka hinder upplever du som socionom finns för att personer som utövar våld i nära relation ska ta kontakt med er verksamhet?
- Har du något du vill tillägga?

Tema 3: Hur beskriver socionomerna den typ av stöd de ger till personer som utövar våld i nära relation?

- Vilka insatser erbjuder ni till personer som utövar våld i nära relation?
- Hur går arbetet till utifrån de olika insatserna?
- Vilka insatser upplever du som socionom fungerar bäst i arbetet med personer som utövar våld?
- Hur utvärderar ni effektiviteten av insatserna ni erbjuder?
- Har du något du vill tillägga?

Tema 4: Vilka svårigheter beskriver socionomerna att de upplever i arbetet med personer som utövar våld i nära relation?

- Vilket typ av stöd upplever du som socionom är mest effektivt för att motivera personer att sluta utöva våld i nära relation?
- Vilka hinder uppfattar du som socionom att personer som utövar våld i nära relation upplever i arbetet med att förändra sitt beteende?
- Har du något du vill tillägga?

5 Avslut

- Finns det något du skulle vilja lägga till utöver det vi har pratat om?
- Har du några frågor till oss?
- Är det okej om vi hör av oss till dig om det skulle uppstå några frågetecken under skrivandets gång?
- Har du något du vill tillägga?

Har ni frågor eller något ni vill tillägga efter att intervjun genomförts är du välkommen att mejla oss. Tack för ditt deltagande!